

ROMAAN

N° 12

SISU:

Sven Elvestad: Kullikisa.
Anny Wothe: Punasel kaldal.
J. Prümme: Mõõdud võim.
P. Grünfeldt: Laulupeoks.
Juhani Aho: Suveunenägu.
Desider Kosztolanyi: Kerjused.
Holger Drachmann: Tumm tunnistaja.
Johan Turi: Hundijaht.
Justin Huntly Mc. Carthy: Kui minä kunin-
gas oleksin!

LAULUPEO NUMBER.

KIRJASTUS-ARENG-TALLINN 1923.

Kaubamaja Esto-Muusika

Tallinn, Lai tšn. 34

.. Kõnentraat 10-24 ..

Noodid ja nende kirjastus. Tšiwklawerid, pianinod, muusikariistad ja nende osad.

Ainuesitused Eestis:

C. BECHSTEIN, Berliinis, tšiwklawerid ja pianinod. - - - - JUL. HEINR. ZIMMERMANN, Leipzīgis, muusikariistad. Uhendatud lawateoste kirjastajad (Drei Masken-Verlag), Berliinis, näitelawa kirjandus: ooper, operetid jne. Koolidele ja seltsidele hinnaalandus.

Kui Tarzan Ameerikast Tallinna tuleb,

„Estonias“ einet on wõtnud, läheb ta Tiibuse Jaagu juhatuse järele

Wana Posti tän. 8,

kus asub puht Eesti äri, kõigile tallinnlastele tuntud kaubamaja

„SAKALA”

Ostab oma tuttawatele kõiksugu fantasii-willast, -siidi ja frotteed kostüümide, mantoode, kuubede, kleitide ja pluusede jaoks. Enesele uue frant ülikonna, palitu- ja püksiriide. Mööblisiidi, põrandariideid, aknakardinaid jne. jne. Kodus kinkisid kätte andes lausub naljatades:

... Need on kõik Ameerikast toodud uudised! ...

KASVATUSTEADUSLIK AJAKIRI

„KASVATUS“

Ilmub Eesti Opetajate Liidu väljaandel kord kuus (pääle kahe suurekuu) iga number kahe suure trükipoogna (32 lhk.) suuruses.

„Kasvatuses“ ilmuvad kirjutused kasvatus- ning hingeteaduselisist kui ka koolikorralduselisist küsimusist, teated koolielu tähtsamaist sündmusist, kooliuuenduslikust liikumisest kodu- ning välismaal, ülevaated koolitööst, koolikirjanduse toodete arvustused ja teated õpetajate organisatsioonide tegevusest. — Küsimusist, mida „Kasvatus“ eestuleval aastal käsitada kavatakse, selle juures päärõhku pannes praktilisele küljele, olgu näidetena nimetatud järgmised:

Kooliuuendus Saksamaal ja teistes kultuurriikides.
Meie kooliuuendus.
Töökool ja selle teostamine meil.
Üksikute õppeainete käsitlemine meie koolis.
Meie kooli õppekavad.
Kooliraamatukogud. Õppevahendid.
Õppekäigud.
Füüsiline kasvatus. Kooli tervishoid.
Tahtejõu kasvatus.
Kõlblusõpetus ja kõlbline kasvatus koolis. Õpilaste omavalitsus.
Karskuskasvatusele küsimused.
Üheskool (koedukatsioon).

Noorsooteaduse (Jugendkunde) pedagoogiline tähtsus.
Noorsooliikumine välismaal ja meil.
Katselise hinge- ja kasvatuseduse alalt.
Nõrgaandelised lapsed koolis.
Defektsete koolid.
Nõuded lastekirjanduse kohta.
Üleminek algkoolist kesk- ja kutsekoolidesse.
Kooli lähendamine kodule. Vanemate koosolekud.
Kooli lähendamine kodule. Vanemate koosolekud. Koolipidud ja -näitused. Vanemate esitus koolis.
Koolieelne haridus. Kasvatusmajad, lastekodud, lasteaiad. Kodune lugema õpetamine.

Organiseeritud õpetajaskonna häälekandjana loeb „Kasvatus“ oma ülesandeks meie kooli ja tema õpetajaskonna huvide kaitsmist, selgitades küsimusi kooli korraldamise ning juhtimise ja kutsehuvidest alalt.

Meie ainukest kasvatuseteadlast ajakirja peaks lugema iga haritud kodanik, kellele on tähtis meie rahva hariduseline edu, eriti aga iga õpetaja, kes tahab seista oma kutse kõrgusel

„Kasvatus“ kaastööliseks on meie silmapaistvamad haridustegelased, õpetajad, kooli- ning haridusnõunikud, kooliarstid j. m. Pääle kodumaa kaastöölise on meil korda läinud „Kasvatus“ kaastööliseks võtta ka tähtsaid välismaa kasvatuseteadlasi, nagu: Berliini keskõpeinstituudi osakonna juhataja prof. dr. W. Schoenichen, Leipzigi seminaari õpetaja O. Scheibner, Berliini õpetaja P. Wërth, Leipzigi õppenõunik G. Stiehler, Friedebergi seminaari õpetaja dr. W. Stuhlthath j. t. Pääle Saksamaa pedagoogide on kaastöö saamise sihis ühendusse astunud inglise, Ameerika, Prantsuse, Rootsi ja rajariikide kooli- ja haridustegelastega.

„Kasvatus“ tellimishind on: aastas 500 m., poolaastas 350 m., üksiknumber 50 m.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid. Üsikumid numbrid saadaval paremais raamatukaupluses

Kuna „Kasvatusel“ lugejaid üle maa, on kuulutusel otstarbekohasem paik „Kasvatuses“, eriti kirjastus-, kooli- ning sporditarve valmistusäridel ja raamatu ning kirjutusmaterjalikauplustel sest „Kasvatus“ viib nende äriteated otsekohe kõige püsivamaile tarvitajale — kodumaa koolidele kõigis nurkades. Samuti leiavad õpetajate valimiskulutusel „Kasvatuses“ kui õpetajaskonna häälekandjaks kõige sündsama koha.

Kuulutuste hinnad:

Terve lehekülj — 2000 m., 1/2 lehek. — 1000 m., 1/4 lehek. — 500 m., 1/8 lehek. — 250 m. Õpetajate valimiste ja kohaotsimiste kuulutusel 1/8 lehek. suuruses — 200 m. Mitmekordselt kuulutajatele hinnaalandus.

„KASVATUSE“ TOIMETUS JA TALITUS,

Tallinn, Lai tän. 22-1. Telefon 14-63.

Kõnetraat 17-54

MEESTERAHVA
RÄTSEPAÄRI

Kõnetraat 17-54

M. ANDREESEN

TALLINN

Rataskaevu tän. 14/4

TALLINN

Rataskaevu tän. 14/4

Teatab oma austatud tellijatele, et on kohale jõudnud kõik kewade ja suve hooajaks tarwisminewad riided, Ulster kewadepalitu riided, Covercoat palituriided ja umbes 250 mtr. ülikonnariideid, nende seas riideid, mis sisaldawad kuni 50% siidi.

Daamide tualettide spetsiaal-äri

J. SAAR

TALLINN

Narva maantee nr. 19

Alati suures valikus elegantsed daamide kleidid, kostüümid, mantlid, pluusid, kuued jne. valmis ja

tellimiste järgi

Põlutamine, plisseerimine, mantlite, kleitide, pluuside jne. ilutikkimine spetsiaalmasinatega ja käsitsi

HINNAD VÄLJASPOOL VÕISTLUST

Maailmakuulsa wennad Junghansi, ainuesitaja Eestis
S. Martowitsch Tallinn, Wiru t. 24

Kõige suurem walik kuulsa mate Schweitzi wabrikute taskukelladest TAWANNES, WATCH, SEELAND, Cyma ETERNA jne. Wõrdlemata headuses kuulsa Speideli wabriku kõiksugu eht uuskuld „DOUBLE“ kaup. Müük suurel ja väikesel armul. Wõtan tellimisi Junghansi kellade peale wabrikuhindadega. Kõik kellad müüakse wastutusega õige käigu eest.

— Kellaseppadele kõrged profendid —

H. LEOKE, Wiljandis

Kõige täielikum näitekirjanduse
keskladu Eestis

≡ Nimestikud hinnata ≡

Rottmann

№ 12

Ilmuub igaks 7. ja 15. kuupäevaks.

1923

II aastakäik.

Kullikisa.

Norra kirjaniku Even Elvestad'i romaan.

9

Neid võis iga filmapilt oodata. Mis oli seal teha? Detektiiv ei olnud mingisugust korraldust maha jätnud. Ja agent hakkas juba kartma.

Arst rahustas teda sellega, et Krag ial midagi ei unusta. Rahtlemata mõtles ta õige pea politseinikkude peale, kes ta tellimise peale siia pidid tulema; wististi oli tal nendega oma kindel kawatusus.

Waewalt oli paar tundi möödnud, kui nad kuulsid, et wäljas eestkojas palju jalgu eneste pealt lund ja pori maha kaaptsid. Need olid politseinikud — wiis meest. Kui nad tuppa tulid, nägi Dr. Peters, et detektiivi käsi täpselt oli kätidetud. Kõik mehed kandsid erariideid. Nad olid kuulnud, et nad kuulsale detektiivile abiks tulnud, ja ootasid nüüd põnewalt teadet, mis nõu temal nendega oleks.

Agent palus neid oodata. Krag läinud lihtsaks ajaks wälja, aga wõiwat iga filmapilt jälle tagasi tulla.

Ei kestnud kaua, kui wäljast jälle sammud kostsid.

"See on Krag", ütles Dr. Peters.

"Ei", ütles arst, "see ei ole tema käsi".

Kohe sellepeale awati uks ja sisse astus Jens. Tema tulla Kragi juurest ja tal olla ülesandeks, politseinikkudele näpunäiteid anda.

Selgus, et politseinikud insener Barra mõistat pidid walwama. Krag ise oli ära määratud kohad, kus nad pidid wiibima. Ja kuna kõik politseinikud ümbrust hästi tundsid, siis polnud neil raske määratud kohta leida.

Nüüd kuulsid nad ka, mis neile kõigile laetud rewolvorid olid kaasa antud.

Kragi kindla käsu järele ei tohtinud keegi mõisast lahkuda. Igauks, kes sealt lahkuda kat-

sus, tuli wangistada wõi wastupaneku puhul wõitluswõimetuks teha. Sel kombel tahtis Krag juuti takistada mudeliga plehku panemast — kui tal see mõte oli.

Politseinikud olid wäljaotsitud tugewad mehed. Mis neil wähest intelligenti poolest puudus, seda tasus nende wastupidamus ja usaldawus. Krag wõis nende juures kindel olla; igauks nendest oleks parem elu kaalule panud kui kellegi läbi lastnud. Siis läks Jens nende seltsis wälja õõsse.

Enne kui Jens lahkus, küsis arst temalt, kus praegu Krag wiibib. Jens pani kae suule ja waikis. Tema ei tohtinud midagi ütelda.

Herrad ootasid nüüd täis põnewust. Pool tundi möödnus — möödnus tund. Kell oli ju peaaegu pool kolm, kui Alsbjörn Krag jälle ilmus.

Wäsimus oli dr. Petersist, kes wiimastel öödel wähe maganud, wõidu saanud. Ta istus magades tugitoolis, ärkas aga kohe, niipea kui Alsbjörn Kragi häält kuulis.

See ei näinud sugugi niisugune wälja, nagu oleks talle midagi iseäralikku juhtunud. Pikkamisi wõttis ta kindad käest, wiis palitu koridori, tuli jälle tuppa, istus toolile ja waatas herradele filmi pilgutades otja.

"Sa piinad meid", ütles dr. Põst

"Kus Te olite?" küsis agent.

"Tegin toreba jalutuskäigu", wastas Krag. "Teie ei usu, kui tore wäljas on. Tundub kewade tulekut. Kraawides sulab lumi."

Dr. Peters ajas filmad suureks.

"Tõesti?" küsis ta.

"Wõisin lahtise palituga käia," jätkas detektiiv rahulikult.

"Ma ei mõelnud mitte," ütles agent pool uniselt, pool pahaselt, "et nüüd aeg oleks õõ-

fiseid jalutuskaite teha ja looduse üle imestust tunda."

Ubbjörn Krag naeris.

"Muidugi mitte," vastas ta, "aga miks ei peaks ühendama lõbusat tarvikukuga, kui seda ilma kahju kartmata võib teha."

"Ääen ju saabasteft, et oled pika jalutuskaigu teinud," tähendas arst.

"Õhüd, armas sõber," vastas detektiiv ise oma saapaid silmittjedes. "Et ma kaugel olen käinud, seda mu saapad ei näita, küll aga näitavad nad, et ma läbi külatänava pori olen käinud. Õjegi metsas hullufin ma."

"Mulle tuleb midagi meelde," hüüdis Dr. Peters. "Kas käisite vahest insener Barra juures?"

"Ei, koerad on tal õues lahti. Aga ma käisin üsna maja lähedal."

"Ja kas märkasite midagi?"

"Olin seal pool tundi tagasi; Barra töötas oma laboratooriumis. Õgatahes paistis tulekuuna võreakendest välja. Ka teised aknad olid valgustatud. Ühhidalt, kogu mõijas walitjes ärew elu."

"Muidugi valmistatakse mudelivargust ette," pomises Dr. Peters.

"Või tehtakse ettevalmistusi homje pidu vastu. Pidu antakse ju auwõõrale, keda tarwis on jõe hoida nii Barra, kui ka Valentine huvides."

Dr. Peters tõusis üles.

"See naljatav toon on wäljakannatamatu," ütles ta. "On see kõik, mis tegite?"

Ubbjörn Krag tõmbas kulnud kõrgele. Ta sai aru, et Dr. Petersti kannatus pidi kattema. Aga tema tundis sellest rõõmu, kui isegi oma sõpru kriitilistel filmapilkudel sai põnewuses hoida.

"Waatafin ka wahipostid üle," vastas ta.

"Näib, et meile on tublid mehed saadetud. Walimavad kui kullid. Pärast wangistafid nad kõik wiis mind, uskudes, et mõisast tulen. Kui Jens ei oleks ligidal olnud, mu käft oleks pahasti wõinud käia; aga see tõendab ainult, et mehi võib usaldada. Juut mudeliga putku ei pääse."

Krag waatas kella.

"Müüd on kõige kardetawam rong wäljamaale ka juba ära sõitnud. Tõtt ütelda, ma ei uskunudki, et täna õõfel juut julgeks põgeneda."

"Miks mitte?" küfis Dr. Peters.

"Ujun, et Barra selle vastu on. Mõtelge, 250.000 marka on alles maksmata. Seda on palju raha."

"Mii usute siis, et ta weel selle raha ka vastu wõtab, enne kui pektuse korda saadab?" küfis agent.

Detektiiv nokutas pead.

"Peale selle on weel üks naisterahwas mängus — Rõõwämblif. Temal on mingifugune kawatsus, mis ei mudeliga ega ka inseneri ja juudi kawatsustega kokku ei käi."

"Mis kawatsus wõiks tal olla?" küfis Dr. Peters.

"Seda Te ju teate," vastas Krag. "Kus naisterahwas tegutseb, seal seisab ka a r m a s t u s mängus. Mina käisin täna mitte ainult inseneri mõijas, mu herrad —"

"Wiimaks," hüüdis Dr. Peters, "wiimaks ometi kuuleme, mis tegite. Kus Te siis käisite?"

"Ei käinud kellegi juures, keda Teie tunnete ja kes ses loos juba oleks esinenud."

"Kes aga ometi selle juures tähtsat osa saab etendama?"

"Jah, võib olla koguni wäga tähtsat — otsustawat osa!"

"Kes see siis on?"

"Üsna rahulik mees," vastas detektiiv. "Wahest olete ta nime ju kuulnud, Blinde."

"Metsakandidaat?"

"Seesama."

"Mis siis temaga on?"

"Leidsin," jättas Krag, "et tema ja Barra abikaasa, võib olla ka tema ja Rõõwämblifu wahel kahtlemata mingifugune ühendus on."

"Jutustas seda Blinde ise?"

"Ei, aga ma oletan seda mitmel põhjusel. Tema ise ei tahtnud mulle midagi ütelda. Oli mu külastäigu vastu tufane. Lähemal ajal reisis ta ära."

"See on õige; ta rändab wälja," ütles Dr. Sõft.

"Tõfti, aga homme wõtab ta Barra pidust weel osa."

"So-oo, sellest ei tea mina midagi."

"Sellest ei tea Barragi," ütles Krag sügawas mõttes. "Kõis on wäga kehwa jutuga; ma ei saa tema juust õieti teada, mille poole see kõik tüürib. Aga ma usun, et Rõõwämblif ta oma wõrku kisub. Sellepärast kordan, mu herrad, mis juba ütlesin: kui üks naisterahwas tõsises asjas kaasa mängib, siis on selle põhjusel armastus. Ujun, et Blinde pidust üsna salamahhi osa wõtab."

"Aga miks, miks?"

"Waadake, seda ei tea minagi. Õgatahes weel mitte. Aga Valentine tahab seda, ja sellepärast wõime julged olla, et e n n e pidu midagi ei juhtu. Oled sa kuulnud, et metsakandidaat tahab naist wõtta?"

"Ei."

"Jah, niiparju jain ta käest ometi teada. Wiisin ta isegi niikaugese, et ta mulle ühe lubaduse andis."

"Ja see on?"
"Tema pruut elab Kristianias. Ta lubas selle homseks telegraafi teel siia kutsuda.

Agent löi käed kokku.

"Sumal, see on ju kõik väga hea", hüüdis ta, "aga põhjusest ja otstarbest ei saa ma aru."

Detektiiv filmitses teda naeratades.

"Seda võin Teile mõne sõnaga seletada", ütles ta. "Praegu olete ärevuses ja ma mõistatan, et see Teid palju ei rahusta, kui ütlen, et minu kawatšus valmis on. Ütlen veel enam. Röövämblik ja Barra tunnevad mind. Nad teavad, et mina neile iga filmapill võin kallale kippuda, teavad, et ma asja kadumaks ei arva, kuni veel lootust on. Nüüd teevad nad ettevalmistusi, et minu pealetungimiseks valmis olla. Aga mina tarvitän meetodi, millest kellegil aimu ei ole. Ujun, et asja südamesse tungin. Blinde olgu minu töövriist, et Röövämblikku tabada. Metsakandidaat ja ta pruut peavad meid aitama."

"On see pruut see naisterahvas, kelle peale Te tähendajate?"

"Jah."

Agent mõtles järele.

"Sellest ei saa ma aru", ütles ta.

"Jah", vastas Krag, "ja selles seisukorras peate homseni kannatama."

Ta hõõrus lõbusasti käsi.

"Sellest pidust tunnen ma rõõmu", ütles ta.

"Haloo, kes seal siis veel nii hilja õhkel tuleb?"

Keegi kõlistas uksekella.

Dr. Hõst kahvatas.

Krag avas ukse kotta ja hüüdis:

"Kes seal on?"

"Kiirtelegramm herra Dr. Peteršile", vastas väljast hääl.

Telegrammitooja lasti sisse, sai kviitungi ja lahkus.

Dr. Peterš kahvatas telegrammi lugedes ja pomises:

"Onnetu sõnum!"

Krag võttis telegrammi ja luges:

"Hiljaks jäänud, ei jõua enne homme õhtut sinna.

Doberst Batt."

"Kes on ooberst Batt"? küsis Krag.

"Sõjaväe attashee", vastas Dr. Peterš.

"See hiljaksjäänne teeb meis seisukorra meeleheitlikuks. Nüüd peab insenerile 250.000 mk. välja maksuma, ilma, et attashee mudelit oleks näinud; muidu on leping rifutud."

"On Teil raha?"

"On; maksujuhatus pangas peale."

"Siis peate maksuma."

"Kas ei oleks see, praegust seisukorda filmaspidades, lollus?" küsis agent.

"Vastutuse võtan mina oma peale", oli Ushjörn Kragi vastus.

26.

Maksutühht.

Sõ viimul võttis väsimus Dr. Peterš ja Dr. Hõsti üle võimuse: nad jäid mõlemad magama.

Kuid Ushjörn Krag ei uinunud. Veel enne koitu käis ta vahiposte vaatamas. Kõik oli korras. Barra mõisas valitses vaikust; kõik aknad olid pimedad.

Sommikul kell seitse oli ta juba Friedrichshaldis, kus ta politsei direktoriga, kelle ta woodist välja ajas, läbirääkimist oli; hiljem rääkis ta jaamaülemaga.

Sel kombel oli Ushjörn Krag ajajooksul Barra maja ning elanikkude ümber tiheda võrgu kudunud. Isegi kui keegi sellest võrgust kuldagi läbi ostas pugeb ja linna jõuda, pidi ta seal paela sattuma. Riipea kui keegi waksali ilmus, nabiti ta seal wiibimata finni.

Kui detektiiv kella 10 ümber arsti majasse jõudis, istusid herrad waitides einelaul. Sinna istus ka Krag. Sõbrad olid uudishimulikud kuulma, kus ta wiibinud, aga tema ei annud õiget vastust. Kuid nad nägid, et ta heas tujus oli, sest eine ajal rääkis ta kõiksugu asjadest, mis huvitavad ja õige lõbusad olid.

Kell pool 12 sõitis agent ja Ushjörn Krag Dr. Hõsti saanis Barra mõisasse. Agendi mapis peitus maksujuhatus 250.000 marga peale. Mõlematel oli revolver kaasas.

Kui saan mõisa juurde õue pööras, seisis Barra armastusvääriliselt naeratades trepil. Ta oli filmapaiswalt hästi riides — seltskondlikus ülifonnas. Ta teretas herrasid liialdatud lugupidamisega, mida ironiliselt võis nimetada. Ei juuti ega Röövämblikut polnud näha.

"Teie tulete mulle wististi õnne soowima," ütles Barra Dr. Peterš kätt pigistades.

"Õnne?"

"Jah, ma teatafin Teile ju kirjas, et mul lorda läks mudelit tagasi saada. See maksis palju waewa ja kawalustki."

"Jah," võttis Krag sõna. "Herra Dr. Peterš tuli Teile juurde, osalt et Teile õnne soowida, osalt aga ka lepingu tingimisi täitma."

"Aa, aga ma ei näe sõjaväe attasheed."

"Herra ooberst Batt tuleb alles õhtul," vastas agent. "Ta on hiljaks jäänud."

"Lepingu järele tuleb puudum summa enne kella 12 lõunal välja maksta."

Ushjörn Krag maatas oma kella.

"Puudub veel kümme minutit," ütles ta.

„Mii on meil veel aega. Kas tohime lähemale astuda?“

„Balun, mu herrad!“

„Insener läks ees, herrad ta järel. Saalt jõudes küüsis Barra:

„Kas läheme edasi?“

Sellejuures tähendas ta terasuffele.

„Kuidas soovite,“ vastas Dr. Peters.

Insener vaatask kella, avas terasuffe ja tohe selle järele seisid herrad Barra laboratooriumis.

„Siimene, mida Dr. Peters ja Krag nägid, oli mudel, mis endisel kohal seisis.“

„Jah, et ole, mu herrad“, ütles Barra nende nägu uurides. „Tore on see tunne, kui tead, et kallid ülesleidus jälle minu käes on.“

Dr. Peters ei vastanud midagi. Ta pani mapi lauale.

„Auna ma arusaadava leian olevat,“ ütles ta, „et Teie sellega ei lepi, et tähtaega õhtuni pikendada —“

Barra mistas käega.

„Sellest mõiks rääkida“, ütles ta. „Ma ei olegi nii selle vastu, kui usute.“

Nüüd aga tuli Krag jutu wahela.

„Kolegi tarwis wastutulekut näidata“, hüüdis ta. „Dr. Peters teab, et lepingu punkt nii lausub, et puudum summa Teile enne kella 12 wälja makstakse, ja tal on kindel nõu sellest ka finni pidada. Teiste sõnadega: tema maksab Teile 250.000 mara wälja ka enne sõjawäe attashee siiajõudmist.“

Dr. Peters imestas ja wiivitas mapi awamisega.

Krag astus mõned sammud.

„Muudugi mõista“, ütles ta kawalalt.

Nüüd avas Dr. Peters mapi ja wõttis selle seest suure kollase dokumendi, mille ta järgmistele sõnadega Barrale ulatas:

„Arwatavasti on see kõige suurem maksu-juhatus, mis Norramaal iial wälja on antud. Loodan, et Teie ta korralikult tunnistate.“

Barra silmitses tšhekti ja pomises:

„Põhja-Saksa pank? Jah, see on hea.“

Tšhekt käes, jäi ta seisma; esimest korda näis ta olevat kohmetu.

„Teie näitate minu vastu suurt usaldust“, ütles ta. „Nüüd on mul kogu honoraar käes,“

Dr. Peters nokutas pead.

„Ja meie ootame nüüd ainult veel leidust.“

„Aga mina toetan jällegi lepingule. Selle järele on mul õigus leidust veel kolm päewa oma käes pidada. Ta ei ole veel täitsa walmis.“

„Hea küll, ma ootan kolm päewa.“

Barra silmitses jälle tšhekti.

„Sularaha see ei ole“, ütles ta. „Aga iga pank wõtab ta muidugi vastu.“

„Norges Banki“ osakond on ju Friedrichshaldis“, seletas Krag, „seal wõite ta rahaks teha. Ujun, pangal niipalju sularaha on.“

Soolikult pani Barra tšhekti kottu ja pistis taskusse.

Nüüd astus Asbjörn Krag tema juurde, pani talle käe õlale ja ütles:

„Nüüd siis olete niitaugel, et juure lolluse wõite ära teha, herra insener.“

Barra vaatask talle otja ja ütles rahulikult, jultunult:

„Jah.“

Krag jätkas:

„Weel ühe warguse?“ küüsis ta. „Sellest hoolimata, et seda veel kord Teilt wõidak ära warastada. Selle mängu juures riskeerite kõik, olete kõik ühe kaardi peale pannud, sellepärast lubage, et meiegi kõik abinõud tarwitusse wõtame.“

„Sellest saan ma aru“, ütles Barra. „Täna õõsel oli mets eriti elawaks muutunud.“

„Teie maja on ümber piiratud.“

„Tore! On Te mehed usaldatavad?“

„Wäga usaldatavad.“

„Siis wõin mina rahulik olla, et mulle keegi palumata külaliseks ei tule.“

„Tõsi“, vastas detektiiv. „Peaasi: seetõrd ei pea keegi mõijast nii kergesti pääsma.“

„So.“

„Teile näib see kõik nalja tegemat.“

„Kas ei paista ka Teile, nagu ergutaks see jutt nimelt naljataju? Sest Teie armate üsna habematult, et alutat sammud kawatsete.“

Barra hakkas waljusti naerma; nagu ei oleks ta kuritöö peale mõelnudki.

„Teie ahwardasite meid“, vastas Krag, „ja ütlesite, et jälle olete saanud wanaks Barraks. Aga wana Barrat ma tunnen.“

Insener jäi äkki tšheksi.

„Hea küll. Mii siis teate, mis arwan. Teile on kogu summa wälja makstud ja veel on mudel kui ka joonistused Teie käes. Mina ei taha Teile siin teatrit teha. Tean, et kats isikut, kes Teie majas wiibiwad, taewa ja maa liikuma panewad, et Teie leidust omandada. Need isikud on ühe teise riigi esitajad. Kui palju nad Teile on pakkunud?“

„Kaks miljoni“, vastas Barra, ilma, et oleks kulmugi fergitanud.

Saksa agent wajuz ehmunult toolile.

„Kaks miljoni!“ hüüdis ta. „Kaks miljoni — püha taewas!“

Aga Asbjörn Krag jätkas esitamata rahuga:

„See on suur summa, ja kui veel meelespidada, herra insener, et Teil südametunnis-

tust ei ole, siis võib ju oletada, et müüma-
kaubaga nõus olete."

Barra naeratas.

"Meie ajame ifelaadi juttu", ütles ta.

"Muidugi. Mea mängin nüüd kõike ka-
lule pannes, aga ainult jäs kindlas teadmises,
et võidan. Peale kolme päeva mõõdumist pea-
wad leidus ja plaanid minu ülesande andja
käes olema."

"Seda loodan ma ka, j. t. kui neid keegi
minult ära ei varasta."

"Ütelge mulle, kes seisab praegu minu ees,"
jatkas detektiiv, "kas wana või uus Barra?
Suur hävitaja või suur looja?"

"Seda näitavad aeg ja asjaolud. Herrad
on minu vastu ju suurt ja ootamata usaldust
näidanud."

"Need on ainult sõnakõlksud. Teie ei ta-
ha wastata. Juhin Teie tähelepanu selle
peale, et minu armates eksite."

Insener silmitses teda vihahelt.

"Mõni aeg tagasi ütlesite", jatkas detektiiv,
"et millegi juures, mida uskusite, hakate kaht-
lema. Ujun, et eksite."

Barra kahvatas. Ta astus ähwardavalt
Kragi juurde, nii et Dr. Peters ehmatades
püsti tõusis, ja ütles:

"Ärge seda enam puutuge. Muidu võiksin
unustada, et minu külaline olete ja mitte ainult
mu waenlane."

Silmapiilgu silmitsesid mehed üksteist, siis
wõttis Krag äkki kübara ja pööras minema.

Ukse juures pööras ta ümber ja ütles:

"Enne kui see sünniib, mis Teie kawatsete,
räägin ma veel Teiega, herra insener. Aga
juba nüüd juhin ma Teie tähelepanu sellele,
et mina Teist tugewam olen."

"Herrad tahavad nähtavasti lahkuda",
wastas Barra ja awas terasukse.

Seni fofistatas detektiiv Dr. Peterfile:

"Hoidke teda kinni."

Saalis seisis Konstanze walges hommiku-
kleidis. Ta nägi wälja kahwatu. Krag rut-
tas tema juurde ja fofistatas talle kõrwa:

"Ma pean Teiega tingimata rääkima."

"Mis asjas?"

"Metfakandidaadi asjas."

"Ei, ei," palus proua.

"Ometi," wastas Krag. "Tulge minu
juurde, enne kui tants algab."

Waljusti jatkas ta:

"Lunnen pidu üle suurt rõõmu, armuline
proua!"

Nüüd astus Barra, kes Dr. Peterfiga ela-
walt juttu ajas, nende juurde.

"Jah, ma loodan, et mõlemad härrad lõ-
bu tunnewad," ütles ta. "Me oleme oma au-
wõõra auks juured ettevalmistused teinud."

Nende sõnadega kummardas ta Dr. Pe-
tersi ees kiialdatult.

"See on hea märk," ütles Krag.

Enne lahkumist waatas detektiiv kella.

"Kell on warsti üks," ütles ta.

"Jah," wastas Barra, "mis tahate sellega
ütelda?"

"On kõige hiljem aeg."

"Mis Te arvate?"

"Arwan, on kõige hiljem aeg kästjalga jaa-
ma jaata, kui raha weel täna tahate kätte jaa-
da," ütles Krag irooniliselt. "Muidu pannak-
se pant kinni."

"Siis pean paluma, et minu kästjalg läbi
lastakse."

"See luba Teil on; ma teatan meestele."

"On see siis nii tarwilik, et tšheki ju täna
lajen wälja maksta?"

"Teie seisukohast oleks see kõige kasuli-
kum. Nägemiseni herra insener."

Kui agent ja Krag jaani istusid, kuulsid
nad kojast heledat naeru.

Dr. Peters ehmatas.

"Kes seal naerab?" küsis ta.

"Rööwämblik," wastas Krag. "Lahen Lei-
le ka ütelda, mis üle."

"Mis üle siis?"

"Ta naerab, et Teie insenerile 250.000
marka wälja maksite."

27.

Barra külalised.

Shtu kella kahelja aegu sõitis saan jaani
järele mõisa elumaja ette ja külalised woolasid
tuppa, kus Barra ja ta abikaasa neid teretajid.
Konstanze oli silmanähtawalt waike ja mõt-
tes; ta naeratus oli sunnitud. Aga Rööw-
ämblikul oli nähtavasti ülihea tuju.

Magu kord enne, nii oli nüüdki külaliste
meeleolu rõhutatud. Oige helemus puidus;
kutjutud seisid üksitutes saldades loos ja ajasid
poolwaljusti juttu. Wiimaks ometi oskas
Rööwämblik feltskonda enam elu tuua. Alles
kui tõesti suurepärase orkester mängima hak-
kas, tuli pikkamisi ka oige helemus.

Wiimaks tulid aumõõras Dr. Peters ja
Asbjörn Krag. Dr. Peters wõeti väga au-
pakkult vastu, eriti Barra efitas teda hoo-
lega tähtsamate aukülalistele. Üldse oli ta te-
ma vastu väga tähepanelik, kuna aga see
lahkus Dr. Peterfile väga raske oli kanda;
abitult waatas ta ringi Asbjörn Kragi järele,
kes rahwamurdu oli kadunud. Tubades wa-
litfes nimelt suur tung. Tulnud oli üle saja
inimese, nende hulgas mitu tähtsat meest, ifegi
üks endine kirjundunit, praegune kohalik kiri-
kuõpetaja.

Viimaks nägi Dr. Peters, et Alshjörn Krag Barra prouaga juttu vestis. Nad seisid piirut kõrval ja agent nägi nende näost, et nad tõsistest asjadest rääkisid. Et Barra tähelepänu neist kõrvaldada, hakkas Dr. Peters temaga pikemat ilmsüüta juttu ajama.

Alshjörn Kragi jutt proua Konstanzeaga kestis ligi kümme minutit, ja Dr. Peterfile paistis, nagu oleks detektiiv pärast seda jutuajamist väga rahutuks saanud.

Agent pidi tunnistama, et tal seisukorralst õiget aimu ei olnud. Tal polnud aimugi, kuhu kõik tüüris; aga niipalju oli tal ometi selge, et asi õige hullu kiirusega hakkas lahene-ma ja ta isegi kaasa kists, ilma et tal õiget aimu oleks olnud. Rahustatavalt mõjus tema peale aimult detektiivide täielik rahu, ja lõpuks jõudis ta otsusele, et kõige parem on, kui Alshjörn Kragi pimedast peast usaldab.

Müüd langes ta pilt detektiivile, kes üffi suurest saalist läbi sammus. Tähtmatalt jäi ta pilt selle tugema, iseteadliku mehe peale peatama, kes nii iseteadvalt üle fileda pööranda sammus. Kuhu ta äkki läks? Ta sammus saali vastasnurka, kus — sinna ülesseatud suurte lehtedega taimede pärast — hämarik valitses. Kuhu oli ta äkitselt kadunud? Paistis, nagu oleks ta äkki pööranda alla vajunud.

Samal pilgul kütkestas agendi tähelepänu üks teine asi. Seal palmide ligidal ajas Barra parajasti Röövämblikuga juttu.

Just samal pilgul, mil agent neid märkas, olid jutuvestjad oma jutu kõrgemale tipule jõudnud. Nad rääkisid tasafästi; aga isegi kui Dr. Peters nende juttu oleks kuulnud, ei oleks ta selle mõttest aru saanud.

„Ma hakkas sinu sõna uskuma“, soovistas Barra, käsi nii kõvasti rusikasle tõmmates, et koidid valgeks läksid. „Viimase öö-päeva jooksul on ta nii isearalikult kohmetu, selle-juures kahvatu ja heituv. See on vististi pa-ha südametunnistus. Ja ometi, kui ma vaatari ta valgele, puhtale otsaesisele, variseb kõik mu umbusaldus kohe kokku“.

„Ütle sinulle ju“, soovistas Valentine vastu, „et ma sulle tõendused annan“.

„Jah, Valentine. Aga kui ja mulle veel täna õhtul tõendusi ei muretse, mis lubasid, ja kui ma leiari, et sa oled valetanud ja meid lahutada tahad, siis vihkan ma sind eluaeg sur-matavalt. Mul on kange lust tema juurde minna ja talt küsida, seletust nõuda“.

„Siis rikud kõik ära. Sa ajad ta hirmu täis ja takistad minu paljastust. Tal pole sinu kahtlusest aimugi“.

Barra ei vastanud, aga silmitses oma abi-kaasat eemalt. Sest just praegu läks Konstanze aumõõra kõrval saalist läbi.

„Päevapilt ei annud sulle siis veel küllalt selget tõendust?“ küsis Valentine.

„Ei“.

Barra kahmas taskusse ja võttis sealt päevapildi, sama, mida Krag teda oli näinud päev varem pöörandalt võtmast — pildi, mille Röövämblik sinna meelega maha oli pillanud.

„Ei“, kordas Barra pilti silmitsedes, „see ei ole kellegi tõendus“.

Ta silmitses Valentinet teravasti.

„Ma leiari ka, et see Konstanze käekiri ei ole“, ütles ta. „See tähendab, ta on küll tema käekirja sarnane, aga ta harilik kiri see ei ole“.

Ta luges endamisi, mis pildile oli kirju-tatud.

„Terwitari südamest, ega unusta sind ial-gi. Kõige parem meile mõlematele on, kui ja minu mehe maija ei tule. Konstanze“.

Agenda kiigutusega pistis ta päevapildi jäl-le taskusse.

„Oled sa aga tött rääkinud“, soovistas ta, „kui see õige on, et ta temaga täna õhtu minu majas kokku saab, siis ostarin juba kätte maksta. Siis peate nägema, et wana Barra veel pole jurnud“.

Segaselt äigas ta käega üle otsaesise ja po-mises:

„Minu oma majas — täna õhtul!“

Äkitselt hakkas ta naerma ja ütles kaunis valjusti:

„Kui kummalised inimesed ometi on. Õige küll, kedagi ei peaks uskuma. Kõiki inimesi tuleks vihata, Valentine; see on ainus õige tegu. Kõigi vastu võidelda ja kõik ära võita — see on ainus õige seisukoht“.

Siis tuli ta wana jutu juurde tagasi ja küsis:

„Kus peaks nad üksteist kohtama?“

„Laboratooriumis“.

„Jaa!“

„Jah, sest ta teab, et neid seal keegi ei ef-sita. Konstanze on võti. Kas ta kalliskivid ka seal on?“

„Jah, rahakapis“.

„Seal, kus plaanid peituvad?“

„Sealsamas. Millal tahad ja mulle aga märku anda?“

„Kui muusika minu waltserit hakkab mängima“.

„Sinu waltserit?“

„Waltserit „Harlekini miljonitest“. Kui muusika seda mängima hakkab, siis awa labo-ratooriumi üks; on ta seest riivis, siis purus-ta tema“.

„Jah, ma hoian dünamiidi käepärast“.

Süüselts naeratades lihas ta juurde:

„Ja rewolwori niisama“.

„Aga kus on detektiiv?“ küsis Röövämb-lik uurivalt ümber waadates. (Särgneb.)

Punasel kaldal.

Saksa kirjaniku Anny Wothé romaan.

3

Ule nõmme lehwis unistus. See mattis wäike sammeldanud katusoga maja roosasse õitesärasse, nii et ta wälja nägi, nagu kuduks õnn seal oma särawaid eiekeji — seal, kus ometi walu asupaik oli.

4.

Uhel kõrgel listi liiwajoomel seisis Antje ja wahtis merele.

Warsti jõudis õhtu, ja siis ehk tuli ka Henning Ninkens koju — wäikesse maija all Distil, mees, kelle pärast ta kord maha jättis selle, keda ta nii wäga, oh nii wäga oli armastanud.

Wärin käis Antje kehast läbi, aga siis ajas ta enda kohe jälle sirgeks. Tume tuli tekkis ta silmadesse, mis wahtisid nagu nõutult woogawaske wette, mis wäljas tantsis ja laulis ja Sören Nielsen oli wiimsele uuele kiigutanud.

Gallilt seisis meri.

Gallilt kummis taewas tema kohal. Mustad pilwed tõusid filmapiirile ja mustad warjud lastusid woogudele.

Nagu walged tuid hällusid kräsulised wahukroonid tumedal põhjal, ja äkki lehwis nagu imeläige üle laia merepinna. Sügaw-wioletid tiidid walgustasid taewast ja merd.

Antje nägi seda ilu ja nägi ka, kuidas nüüd õhtupäike pikkamisi pilweseinast läbi murdis, ja ta filmad löid särana. Kindel, sihtiteadew tahe seisis neis, kui ta nüüd pilgu tagasi pööras ja üle liiwajoomede lastis uita.

Nagu laiad, juured lumewäljad ulatasid walged mäed metsikult kohisewalt Põhjamerelt kuni kaugele waitsele, sinisele madalmererele.

Ule liiwajoomede, kaljude ja nõmme uitis ta pill. Üsna kaugele teisel pool madalmerd säras Goltsteini rand.

Antje tõmbas oma walge kübara sügawmale otka ette, siis sammus ta kähku alla küla poole.

Sõbekarwa kaldaohakad palistasid ta teed. Metsikud linnud ehmusid kändades oma peidurkastest liiwajoomedel uues, ja joosel põhjal, õitswa kanarpiku wahel, nägi ta helesinise õitswat entiaani, „meremehe-truidust“, sinist lille, mis talle nii kibeidasti waletanud.

Siis lähemale jõudis ta küla. Wiimasel liiwajoomel waatas ta weel ringi. Näis, nagu oleks ta tahtnud enne majasse minekut weel joobuda ümbruse ilust.

Seal seisis ta maja tema ees, kindel ja

fena. Selgesti paistis see talle üle nõmme ja aasade õhtuvalguses filna. Päike peegeldus ta punastel ruutudel, ja just maja ees seisis sinine madalmeri oma kuningasadamaga.

Igal pool hiilgus ja magus õht. Sügaw, pühalik waitus. Majadest, mida wäikeses külas ainult mõned, tõusis pikkamisi uues suitsujammas.

Antje nägi seda, ja naeratas. Seal, kust peen suitsujuga tõusis, märgiks, et tüdruk Meiken õhtuõõki walmistas, wotasid kaks paari sügawsinist lapsesilma oma ema.

Ruttu sammus Antje nüüd üle nõmme külateele, mida hekiroosid palistasid.

Roosid olid lehtedeta; tuul oli lehed ju ammu meresse kannud. Kui kaua weel, siis närtisid ka nõmmelilled ja — tuli tali.

Antje läks külateed mööda kooliõpetaja majast mööda; see seisis läwel ja teretas teda অপাflitult.

Antjel oli uhke kõnnak; nagu kuninganna läks ta edasi, kuni oma maja ligidale naeratahes seisma jäi.

Lapsed tegid uffe ees ringmängu ja ringis istus juurel puupakul tema Karinken, kes kuis aastat wana. Ta oli oma juuffepalmikud lahti teinud ja kummis nüüd juuffeid, mida kanarpikupärg ehtis, kuna lapsed tantsides oma lillekuninganna ümber käisid ja laulsid:

„Trillallaa, trallallaa,
kes siin küll peab istuma?
Kuninga wäike tütreke
ketrab siin siidi minule:
filmas lein,
ümber sein —
nii istub ta,
nii ketrab ta
siin ükfinda!“

Stellselgelt kõlasid lastehääled roosalksärawal, lähenewal õhtul.

Antje wahtis ükfilmil üle laste mehele, kes teisel pool teed seisis ja teda naeratahes teretas.

Mees hoidis sõrme huultel — märgiks, et ta lapsi ei ekkitaks, ja ta nikutas pead. Ta siis kuulasid mõlemad:

„Trillallaa, trallallaa.
kes siin küll peab istuma?
Kammib juuffeid, joeb pead,
naerab, soowib kõigile head,

tõuga ruttab,
ise nutab,
wahel naerab ka,
aga elama
peab ühjinada!"

Müüd, äkki, oli Karlinken ema silmanud. Laialilaotatud kätel jooksis ta Antje juurde ja wõttis ta kaela ümber finni, nii et pärg tal peast maha libises.

"Ruhu ja nii kauaks jäid, ema?" kurtis laps, naeratus juu ümber, ehk tal küll pisarad lähemal olid. "Wäike Peer nuttis palju. Müüd ta magab."

Antje filitas lapse pead; siis lükkas ta tema ruttu wastu tugewale mehele, kelle jeltjis ta laste nalja waadamud.

"Mine Karlinken", ütles ta tase, "iitle herra Ranzgaul tere õhtust."

Sõnakuulelikult täitis laps käsku.

Wänguseltfiliseb, kes suuri nähes kartlikult laiali jooksnud, seisis aralt eemal ja wahitijid wõõrale mehele, kes nende waiksesse külla tuli ja Antje Rinkenji wastu nii lahke oli.

Wajanutje ees olid Antje ja Geert üksteisele kätt annud, ja Geert ütles:

"Mäete müüd, proua Antje, et ma sõna pean? Tahjin tulla Leid ja Teie lapsi waatama. See siin", ta filitas naeratades Karlinkeni pead, "on wäike kuningatütar, keda ma laulust juba tunnen, aga poisji peate mulle ka näitama."

Ta wõttis lapse käest kõwasti finni.

"Astuge tupp", wastas Antje ja awas majaukse.

Geert tähendas talle kummarbades, et ta ees lähets, ja walget pead pifut longu lastes läks Antje temast mööda, wabalt ja kindlasti, iseteadem, tugew Bõhjamaa naine, kes uhkesti oma wäikses riigis walitseb.

Ta oleks igale troonile ehtets, mõttes Ranzgau, kui maja suurde kotta ja siis sealt suurde kööki astus.

Bõrand oli siin punakas-pruunide kiwidega fillutatud. Kõrwalt wiis trepp üles kambriksse, kolbetule kohal rippus särkaw katel.

Loas ahju kõrwal seisis nõndanimetatud wanaisatool, maja aukoh. Sinna palus Antje külalilt istet wõtta, mida see ka tegi.

Ruttu andis Antje Meikenile mõned juhatused õhtusöögi tarwis. Warsti seisis ka lihtne toit laual, peff ja kapsad ja punased tangud koorega. Ra teekann oma hästi lõhnawa teega ei puudunud.

Geert Ranzgau filmitjes ümbrust.

"Müüd peate minu külaline olema, herra", ütles Antje lahkesti. "Minult harwa juhtub meile mõni wõõras tulema. Olge terwe tulemast meie majal!"

"Olen ma siis wõõras, proua Antje?" küsis Geert etteheitlikult.

Serge puna lehwis üle noore perenaise näo, kes müüd külalisele aurawa waagna ulatas ja lastele talbrikud täitis.

Geert sõi mõnuga. Antje sõi wähe ja ei wääkinud ka palju. Karlinken ajas juttu ja Geert kuuldas seda naeratades.

Tuli põles kolbes ja kustuw walgus langen wäljast läbi ruutude tupp.

Lüdruk koristas laua ja Karlinken ütles head ööd. Antje wiis ta tupp. Walgetwerd poisj käe peal, poisj, kes uniselt filmi hõõrus, tuli ta tagasi.

"See on wäike Peer", ütles ta uhkesti; "käib ja jookseb juba."

Geert wõttis lapse sõrmedest finni; see filmitjes teda tähelepanelikult. Siis käis nagu hele rõõm üle poisji näo; ta sirutas käed Geerti poole wälja ja kogeles:

"Jä — isa!"

"Numal wäike Peer", laitis Karlinken, "see meie isa ei ole."

Antje lükkas Karlinkeni tupp. Poisji jättis ta oma julle, kuma ta kolde ees Geerti wastas istus.

"Teie mees ei ole kodus, proua Antje?"

Noor naine surus lapse rinnale.

"Ei, peaaegu mitte iial enam", tuli peaaegu kogeledes ta suust. "Õhtusöök on walmis. Juba kolm päewa ootan, ma ta tagasitulekut ilmaaegu."

Geert kargas peaaegu pahajelt üles.

"La on Teie wastu paha, proua Antje. Teie ei tohi seda kauem kannatada. Seda tulin Teile ütles, mitte ainult oma nimel, waid ka õpetaja Nielsenini nimel. Tema lasseb Teile ütles, et tema maja Teile ja Teie lastele lahki on ja et ta heameelega Teile pakub kodu, wäikses tajus selle eest, mis ta Teilt on wõtnud."

Antje raputas wäikse, wäsinud naeratusega pead.

"Ei, herra", ütles ta kindlasti, "minu koht on siin."

"Teie hukutate enda ise, proua Antje. Juba lapsceas oskasin ma Teie filmist Teie mõtteid luaeda. Ma tean, milline mõte Teid piinab. Kuidas jaksate seda wälja kannatada Rinkenji kõrwal?"

Peaaegu metsikult ja ometi ühtlasi surmawalt heitunud waatas Antje oma külalisele näkku. Ta pani wäikse Peeri, kes emale abitud otja waatas, ägedasti maha ja ütles ärewalt, Ranzgauli üsna ligidale astudes:

"Wäikse, ma palun Leid, wäikse, herra! Mis Teie minu filmis tootord arwasite lugewat, kui Sõreni matsime, on wale, peab wale

olema! Kuulete, herra, see pole tõsi! Siin jellepärast!"

„Ja tähendas lapsel, kes nüüd Geerti juurde jooksis ja temale otsa waatas.“

„Ja“, hõikas ta.

„Kuidas tahate, proua Antje“, wõttis Geert sõna. „Ma ei taha Teid ju piinata, aga parem hirmus ots kui hirmsus otsata. Ma tahan Teid aidata Söreni pärast ja ka meie — wana sõpruse pärast!“

„Mitte sõnagi, herra, ma palun Teid. Minu tee seisab selgesti minu ees.“

„Ja wõiks aga olla walge ja ilus, nüüd aga wiib ta pimedasse.“

„Ja Teie usute, et ilm weel iial wõiks walgeks muutuda minu ümber, kui ma Heningist lahkuksin, ja seda arwab Jumala mees, õpetaja Nielsen ka?“

Antje naeris kõledasti.

„Mu nooruse wõttis ta minult. Metfikus walus wõksin ma kord Sören Nielseni ümber kinni, kuni ma waikselt sain, üsna waikselt ja wanaks, ja ma midagi muud ei tahnuud olla kui kannatlik ja truu naine mehele, kelle eest ma nüüd õudu tunnen.“

„Ja kui mina ise Teile wabadusewärawad abaksin, proua Antje? Kui ma teed jälgin, mis punasele kaldale wiib? Kui ma sõbra eest kätte maksan? Kui ma seda arwan oma kohuseks?“

Segasel pilgul waatas kahwatunud naine Geertile näkku, kes kaskiwalt tema ees seisis.

„Hastaw hääl tuli ta suust. Ta jooksis Geerti juurde, kahmas ta kätte kinni ja palus teda palwelikult:“

„Kui Te iial olete Sörenit armastanud, kui Te iial olete minu wastu sädetki sõprust tunnud, siis halastage! Ärge jälgige hirmsat mõtet, mis Teile hinges ekkib, ma palun Teid. Kõik, kõik tahan ma ära kanda, ainult seda iihit mitte. Mõtlege mu laste peale. Kuidas wõiksin ma iial weel nende selgetesse filmadesse waadata, kui ma oleksin ohwerdanud nende isa.“

„Ja Sörenile, proua Antje, Sörenile, keda Te olete armastanud, ei usu Te midagi wõlgnewat?“

Antje wõttis wäike Beeri, kes ta kinnest oli kinni wõtnud, sülle ja surus ta oma rinnale.

„Söreniga olen ma wahu teinud, herra; ju annu eune seda, kui ta magama läks, olen ma temaga waiksetel, üfifitutel öödel arwe teinud, ja ma tean, et ta mulle on andeks arnud, mis ma talle tegin, sest et see temale pidi õnneks olema. Tema magab nüüd waikselt ja naeratab wistiski meie üle, kes me siin ilmas nii rühmame ja ruttame ja muretseme, ja ei

tea, kas me peame andeks andma wõi wiskama ja needma.“

„Ja Teie tahate, kui see hirmus asi tõsi on, mis ma Teile filmist Söreni matusepäewal lugesin, andeks anda, proua Antje? Teile wõite seda?“

„Urras naeratus wärises Antje suu ümber.“

„Ugas teos, herra Ranzau, peitub ka karistus. Mis kasu oleks sellest, kui ma nurksin ja muretsesin ja seadusega wälja astuksin mehe wastu, keda, kui ta süü selguks, kohtunik karistaks? Kas oleks see temale karistuseks? Ei. Tema olgu ise oma kohtunik. Ta oma südametunnistus karistagu teda tema süü järele!“

„Teie jooksete hukatusse, Antje. Teie ei tunne Heningi Niikensi, kui loodate ta ümberpöörmist ja oma õnne. Ta piinab Teid edasi ja Teie hukute!“

„Ei, seda ei ole. Mul on sõjariist käes, ja Jumala eest, seda ma tarwitan. Mitte minu pärast, aga nende pärast, keda ma pean kaitsma häbi ja häda eest.“

„Ta surus oma pea metfikult wastu õitswat lapsenägu, mis talle ahastades otja wõttis.“

„Widake mind, herra, mu lapsi selle kole-duse eest hoida, et nad oma isa peawad põlgama, ja ma tahan Teid õnnistada. Widake mind!“

Silmapiilgu walitfes surmawaikus. Minult laugelt kajas woogude mühin.

„Toast manitses tüdrukü hääl:“

„Enne palwe, Rarlinken!“

„Ja siis lehwis nagu jostitaw kewadetuul läbi juure ruumi lapsesuust palwe, mille kord ka Geert Ranzau ema pojale oli kätte õpetanud:“

„Nüüd, Jeesus, lähem magama,
oh saada inglid walwama!
Mu päitse juurde saada kaks,
ka minu jalgadele kaks,
kaks minu paremale poole,
kaks minu pahemale poole,
mind kinni katma saada kaks,
niisama äratama kaks,
kaks aga wiimaks tafafesi
mind juhtigu kord paradiisi!“

Geert Ranzau oli oma pea sügawale langu lasknud. Oma südamel palwetas ta tafafesi kaasa selle palwe, mis toast kostis.

Wimne heli oli kustunud. Wikkamisi tõstis ta pilgu. Seal seisis Antje, laps kae peal, kolde ees ja waatas talle küsides otse.

Läbi lahtise ukse saatis päike oma wiimse terwituse ja ümbritses ema oma lapsega kui fullapõhjal.

Wärin wõpatas Geerti hingest läbi.

Oli see siis võimalik, et ta hullu mõtte oli omandanud: kui Henning Ninkens süüdlane oli, siis sai Antje wabaks, ja tema — tema, Sören Nielseni sõber, wõis ehk oma käe wälja sirutada pärlil järele, mida Henning Ninkens porisise tallas?

Ta heitus ise oma mõtetest, mis meeskult ta hinges woolasid.

Nga laps Antje käel naeratas ja sirutas talle oma käed hõifates wastu.

Seal tõmbas ta poisi paksud sõrmed oma palawate, kuitwade filmade juurde ja ütles pikkamisi, ilma Antje peale waatamata:

„Kuidas tahate, proua Antje, nii peab see olema. Nga ärge unustage, et mina iga tuud walnis olen Teid kaitsma ja et Teil ustawamat sõpra ei ole.“

Antje andis talle tummalt lahtumiseks kätt.

„Ütelge õpetaja Nielsenile minu poolt tänu, herra“, wõttis ta tumma wabeaja järele sõna, „ja terwitage Nunglet. Tema peab Teist lugu ja ootab igatsedes Teie tagasitulekut.“

Geert tõstis silmad üllatatult. Kas tahtis ta temale teist teed näidata, mis tema juurest eemale wiis?

Antje nägu oli waike ja kinnine.

„Õo jõuab kätte, herra, enne kui Kampeni jõuate“, ütles ta. „Kui Te Disti külla ei taha õõseks jääda, siis on aeg koju minna.“

„Clage hästi, proua Antje. Enne õõd olen mistiski ju kodus.“

„Ja Te waikite, herra? Kõikide wastu?“ küsis Antje weel kord ahastuslikult murides. „Mis Te tol tumnil arwate minu filmis lugetawat, kui ma Sören Nielseni pärast kurb olin, oli hullus ja wale. Seda ei tohi Teie uskuda.“

Geert filitas õrnasti Antje käel istuwa lapse walget pead.

„Teil on ainult kaskida, proua Antje“, ütles ta, „aga meie kriisimaal liigub sõna, mida mitte üksi mehed, waid ka naised tundsid, kui nad kord were ja wara kaalule panid, et rõhujate alt pääseda. Ma ei tarwitse Teile seda korrata, proua Antje. Te teate isegi, mis ma arwan.“

Ühkesti tõstis Antje pead.

„Barem surra, kui orjapõlwes elada!“ tuli ta suust, ja ta hallid filmad loitsid wõitlusjulgelt. „Barem surra kui orjapõlwes elada!“ kordas ta. „Ma tänan Teid, herra! Ja tunnen oma teed! Tänan, et mulle seda meelde tuletasite.“

Weel kord andsid nad lahtumiseks kätt.

Laps naeris ja kahmas mehe habeme jä-

relse, kes ruttu ümber pööras ja liiwast teed möõda, mis sadamasse wiis, minema ruttas.

Antje seisis, laps käe peal, läwel ja waatas temale järele, kuidas ta niid alla mere äärde sammus, kus ta paat seisis.

Weel kord pööras Geert kübarat kergitades ümber, siis seadis ta julase abil, kes tal kaugas, purjed korda.

Warsti libises waike paat möõda sirawat teed wälja wajuwasse õhtusse.

Antje seisis weel ikka läwel ja wahtis talle järele, nagu lahtuks ihes temaga ta noorus. Päewa wiimane tungal kustus. Surra tahtis ilus, terwe päew, mille wiimne jära filmapiiril udunes.

Smesügawasti ja selgesti siras madalmeri. Nõidlikult, õhustkujutuna tõusis eemal üks waike saar weest üles. Üksikult niisutas weel üks kajakas finistes woodes oma sulgi, ja madalmerel heljus hämarik nagu uduliniik.

Nagu tontlik wari lähenes ta.

Kõrkjad kahisesid ja kõledalt karjusid wesi-linnud.

Konkumustade tiibadega lähenes õõ üle liiwajoomede.

Kõik oli imbruses waike. Waike Reeri pea puhkas magades ema rinnal, ja alles niid läks Antje jälle maija.

Minult meri laulis tasakesi oma wiisi, ja paat, mis siit ära wiinud mehe, kes teda päästa oli tahtnud piinast ja ahastusest, oli ju armu filmist kadunud. Tema sõitis Kampeni tuletorni tule sihis.

Nga Antje, tema oli üksi ja ootas — ootas, nagu nii tihti, terwe pika, üksiku õõ.

Ja kuna ta ootas, ristles weel üks teine paat wäljas woogudel. Seal sõndis see, kes jällegi õigel ajal koju ei tulnud — Henning Ninkens.

Ta pill wiibis tarretult Runasel kaljukaldal, mille ümber tontlik õõ koondus.

Reitumi kirikust wärises kesköökell üle woogude. Kartlikult pööras Ninkens pilgu sinna poole, kus Sören Nielsen puhkas.

Siis tõmbas ta purjed kähku pingule, ja noolkirelt lendas paat kuningasadama poole, nagu oleks teda taga aetud.

Dist wiibis sügawas unes. Minult Antje walwas. Ta seisis kolde ees, ja kohutaw-ahwardawalt kõlas ta hääl, kui waljusti leegise hüüdis:

„Barem surra, kui orjapõlwes elada!“

5.

Ülma teretamata astus Henning Ninkens oma maja suurde kööki. Gele turbatuli walgustas kolde lähemat ümbrust.

„Too midagi süüa!“ kaskis ta karedasti,

kuna kübara nurka wiskas ja kaelarätiku kaelast ära rebis. „Mul pole hinna kauemini sööginatusest oodata!“

„Siis oleksid pidanud warem koju tulema, Henning“, wastas Antje rahulikult. „Sinu õhtusöögi fõi küllaline ära. Serra von Rankau oli siin.“

„Mii, see wilets waim“, müristas meremees ja põrutas ruskaga lauale, nii et tassid tantsisid. „Mis oli temal listi asja? Oun, et ma kodus ei olnud. Oleksin talle ta tuleku hapuks teinud.“

„Ole nii hea“, ütles Antje rahulikult, pani peki ja leiba lauale ja käitis teetassi, „ära räägi nii waljusti, lapsed magawad.“

Jälle põrutas Henning lauale.

„Woit“, hüüdis ta jämedalt. „Mud sa, et mina lasen enesele ettekirjutusi teha? Siin pole ühke fõrda. Mitte sooja sööki ei saa, kui koju tuled.“

„Seda saad, kui õigel ajal koju tuled, Henning. Oled siin ju liig kaua oma tahtel walitsenud. Kannatlikult ootasin ma, kui kannatlik naine. Müüd ei ole ma enam sinu ori, sest müüd tahan ka inimene olla.“

Laewamehe sinifilmad wälkusid wihas; aga seal peitus ka ehmatatus ja hirm.

„Oled sa hulluks läinud, naine?“ küsidas ta. „Wõi on see nabikael Rankau, kes ennast nii uhkeks ja suureks peab, sinu pea segi ajanud? Waata ette, sest minu kannatus on katkenud. Veel mõni wastik sõna, ja ma ajan ju sinna, kust tulid.“

Antje furus käe kõwasti rinnale, nagu oleks ta pidanud sumbutama pistawat walu, aga uhkesti tõstis ta siis pea ja ütles mehele julgesti filma waadates:

„Sellepärast Rankau siin käiski. Tema tuli sile õpetaja Nielseni soovil mulle teatama, et ma jälle oma lastega oma kasuwanemate majja elama lähaksin.“

„Sa see tahab õpetaja olla?“ müristas Henning Rinkens metfikult. „Lepitamise asemel ässtitab ta lollid naised mehe wastu üles! Küll ma seda meeles pean, küll ma talle ütlen —“

„Sina ei ütle temale midagi, Rinkens! Sul pole julgust wana hea õpetaja filmadesse waadata, sest tema filmist leiad sa küsimuse, küsimuse sinule, Henning Rinkens, ja selle küsimuse ees tunned sa õudu!“

Henningi nagu kahwatas. Ruttu walas ta hulga rummi teetassi ja jõi selle ühe söömuga ühjakas.

„Mis loba see on?“ pomises ta kahlewalt, murdis tüki leiba ja hakkas ruttu sööma. „Oled sa hull? Mine magama ja jäta minu oma lollustega rahule!“

Antje märkas, et mees iga hinna eest selle jutu edasikestmist tahtis takistada.

Ta filmad löid loitma. Ta astus üsna mehe ligidale ja ütles:

„Oli aeg, mil õpetaja ja ta abikaasa hea ehitus minu oleks õndsaks teinud. Et wabaks saada orjapõlwest, milles sa mind oled pidanud, selle eest palwetasin ma ööd ja päewad. Narem tahtsin kerjata, kui veel kauemini sinu naine olla ja sinu jämedaid kallistusi ja peksu kannatada.“

„Sa müüd?“ küsis Henning Rinkens lurrates, ja ta hää lüks päris mahedaks, kuigi temast ifka veel kindlusetus ja hirm wälja kajas.

„Mina ei lahtu sinu juurest mitte, Henning Rinkens, nagu sa seda oled lootnud ja kuidas sa seda sellele punapealisele tüdrukule oled lubanud, kellele sa kõik omad ööd ohwerdad. Ma jään maailma ees sinu naiseks, aga iial enam ei pea mind puutama sinu käsi, iial enam ei pea sinu käsi silitama ega ka karistama meie lapsi, sest sinu käte küljes kleebib weri, Henning Rinkens, weri!“

„Oled sa hulluks läinud, naine?!“ küsidas mees, tormas Antje juurde ja kahmas tal kake käega kõrist kinni. „Weel üks sõna, ja ma kagistan sinu, kas sul häbi ei ole niisugust koledat juttu ajada. Silmapilk wõtad oma sõnad tagasi, wõi sa pead mind tundma õppima!“

Antje wabastas enda mehe käte wahelt oma tugewate käte abil ühe nõkuga. Ta hingas raskesti, aga julgesti wahtis ta mehe metfikusse näkku.

„Oun hulle, Henning Rinkens, kui sa ennast tunned waba olewat süüist, mis ma sinu filmis näen. Põlwili palusin sinult andeks. Müüd aga näen ma tulekirja sinu otsaesisel, ja et ma seda näen, sellepärast saan müüdfest keele m i n a siin majas walitsema ja mitte s i n a, Henning Rinkens. Meie ühendus on kustunud. Laste pärast ei taha ma seda päästeed otsida, mida mu kasuwenna ots mulle näitab. Sina ei pea pääfema karistusest, mida sa oled teeninud. Ja kõige hirmsama karistuse leiad sa iseeneses.“

„Ura puutu mind“, jatkas ta, kui Rinkens talle uuesti tahtis kallale tormata, „sest sinul pole minust oia. Wõid ju mu tappa, seda ei näe ka keegi praegu, aga üks film walwab ja see toob walge ette, mis pimedal ööl sündinud. Mina ei karda!“

„Sa oled päris hull!“ mõirgas Henning ja kahmas kake käega läbi oma kräsujuuste. „Ole ometi mõistlik, Antje“, ütles ta äkki mahedasti, „ega sa minust seda ometi ei usu. On ju tõsi, ma olen tihti toores ja jäme ja ei

passi sinu kõrvale ka, sest et sa kõigea paremini oled harjunud, aga mõrksufas, Antje, kuidas sina usud, ei, mõrksufas ma ei ole!"

Midagi teravasti uurivat oli ta ahastuslistes pilludes, mida ta rahutult naisel hoides, kes kahvatult ja liginematult tema ees seisis.

"Kas võid oma laste ja ise oma elu juures wanduda, Henning, et sina see ei olnud, kes Sören Rielseni Punaselt kaljukaldalt merde liiskas?"

"Seda ma võin, Jumala eest, Antje, seda ma võin! Lapsed ei pea suureks saama ja mind neelaku meri, kui waletasin!"

Rohkudes kisendas Antje:

"Omnetu! — Omnetu!"

Ta tormas tuppa ja kiskus unised lapsed woodist.

"Waata neid!" hüüdis ta, laste punetawatele põskedele näidates, "waata neid ja siis ütles veel kord: „Oma laste elu juures!"

"Oma laste elu juures", ütles mees rahulikult.

"Ja ise oma elu juures!" ütles Antje tumedalt.

"Ja ise oma elu juures!" kordas mees, aga Antjele paistis, et mehe toon enam nii kindel ei olnud kui enne.

Ta surus lapsed meeskult oma rinnale ja juubles neid palawasti.

"Ema, nüüd on isa jälle kodus", sojistas Karlinken ema kaelas; "nüüd ei tarwitse ja enam nutta nagu wäike Peer; nüüd võid ühes Karlinkeniga naerda".

Ema noogutas pead ja wiis lapsed woodis; samuti pani ta waewalt ärganud Peeri tema kõrvale. Peer patutas ema märga nägu, ja jäi siis jälle naeratades magama.

Antje wotas weel, kuni ka Karlinken uinus, silitas õrnasti lapse pead ja läks siis tagasi kööki.

Tume, muretsew joon warjas ta nägu.

Henning Rinkens seisis, rummipudel käes, kust ta praegu tubli lonksu wõtnud, ja waatas talle wastu. Midaagi nagu uudishimu seisis ta pilgus, aga ka midaagi nagu wõidurõõmu.

"Mõh?" näis ta küsivat. "Kuidas on nüüd lood?"

"Bean sind uskuma, Henning Rinkens", ütles Antje külmalt. "Sest nii paha ei wõi ükski inimene olla, et ta isegi oma liha ja mere peale ei halasta. Aga enne kui Sören Rielseni õiget mõrksufat weel pole leitud, niikaua ei uinu mu kahtlus ita ja niikaua lähewad meie teed ikkagi südames lahku."

"Ole ometi mõistlik", lepitas Henning. "See on otse lollus sinust, uskuda, et Sören Rielseni tapeti. Uurimisel ei selgunud midagi

jelleharnast, nagu oleks Sören wägiwaldse otse leidnud. Ta ehtis lihtsalt ära, kui see mitte meelega ei juhtunud, et ta Punaselt kaljukaldalt meresse kargas. Sina armastad teda, ja nüüd otSID igalt poolt süüdlasi ja kahtlustad ise oma meest. Ole mõistlik, Antje, lepime ära. Jumal teab, et ma midagi nii wäga ei soowi, kui ta Sören Rielseni weel elaks. Ja nüüd tule magama. Dõ lõpeb warsti".

"Mine sina", ütles Antje, "mine ja maga, kui võid".

Ta ei näinud laia kätt, mida mees talle siirutas; ta pill peatas ukse, mille taga ta lapsed uinuwid.

Raskel sammul läks Henning kitsast treppi mööda üles tuppa.

"Head ööd, Antje", ütles ta weel lahkesti. "Maga hästi!"

Kui Antje üksi jäi, wiskas ta käsiwarred meeskult õhku.

"Ta tegi seda ometi!" kisendas ta hing.

Aga kõhe sellejärele lastis ta käsiwarred wäsinult wajuda:

"Ei, ei, ta wandus seda ju oma laste ja ise oma elu juures!"

Kust leidis ta pääsetee sellest jegadikust wäljapääsmiseks? Kes wõis teda aidata?

Ja nagu tihti üksikutele, õudsetel öödel läks ta, rätikut pea ümber wõttes, wälja öösse.

Singetult läks ta läbi magawa wäikse küla, üle soose pinna, üle nõmme ja liiwajoomede. Warsti seisis ta ahetawal toiduwalgel mere ääres.

Mitte müriwedes nagu muidu wiskuwid wood wastu walget rannaliiva, waid wäikides, laisalt ja tasaselt seisis hall meri. Ta näis uinuwat, hingetu olemat. Unust üks hääl kajas läbi õhu, hääl, mis tema juurde üles tungis, kui mõni pikk woog liiwasse kadus.

Nagu tume wõpatus, surmaahastawalt, leidis see toon ta südames wastufaja.

See oli nagu ta enese südamelööki pimedal ööl, mis rahutult üles tõusis jügamusest nagu nuufsumine ta oma rinnast ja mille kätte ta tihti tahtis lämbuda.

Nagu surmatarretust tundis ta oma liikmetest läbi hooawat, kui tajateji ütles:

"Meri mõõnab".

Nii wäsinud ja sõnatu kui meri oli ta südaqi. Sama rahutu ärdus, nagu see weest wigades tõusis, woogas ta hingetki läbi, ja nagu pika woo ainus löök, nii wõpatas ta südamest läbi löök, nagu oleks ta tahtnud purustada ta südant. Ja siis oli kõik jälle wait.

Wäikides pööras ta fodu poole.

Sommit lähenes ju oma kiirgawa roosiwalgusega, kui ta läbi jügawa liiwa uinuwasse külla jõudis ja matja astus. (Järgneb.)

Müüdnud wõim.

Pildike wabadusõjast.

J. Prümmel.

1919 a. jõulueelne talwepäew läheneb õhtule. Warjas Tšborški wäerimäl walge lumewatp õudset häwituse ja surma riiki, kus naeruwäärilisteks tehti aastasadade õpetused inimese armastusest, wendlusest, üleilmliisest rahust. Nagu häbenedes warjawad need tagad manitsused endid tolmunud kaante wahel ruskil luitunud tappides. Siin rääkisid rahwad üksteisega teraje ja tule keelel, mis surmawalt lõikas.

Lumekattega kaunistatud Tšborški ümbruse mäekühme tumendas juba algaw õhtu-eha. Calapärajelt waitis mäeliin. Siiglalainetena lasus maastik, mille warjule peidetud kangelased. Pilgule tundub, nagu oleks siin maapind kord merewoogudena õõstunud ja siis mingi wägewal jõul tardunud. Wahelduwad mäed ja orud tormilainete taolijest.

Kaugel filmapiiril kiirgawad Pihwa tornid päiteise wiimaste kiirte puudutusel. Mäekünkal kõrge maatetorn mustawate kontuurjoontena.

Loolemal kaewikute joonel heljuwad õhku suitsuwined maapinda warjutud plektorudest. Siin tegutses noore wabariigi malewa.

Päewane kahurtuli oli juba tüki aja eest lõppenud. Muldonnikestest wäljendati lahingu muljeid. Tagasihoidliku iseteadwusega arustasid Eesti waprud kaitsjad enda tule tabawust enamlaste ahelikus.

„Näe, just kurabide kestele wimnas,“ — sõnas tüsedalt pitakawuga ilmsõjaaegne sõdur. „Lasid jalga. Troski poistel läks räbalaсти. Minult siltsid mäekünka taha. Budiks wiskas ahelikku. Roh, egas meiegi pool püha polnud. Enamlased uhasid lasta, et hoiat. Luttawa wastiku kõminaga tulid pommid üle peade: wuu, wuu... trah... Shrapnellidega sikutas, saatan. Põõsid maoli ja andsid wastu. Mis ta tühja ikka tegi: ega pommil filmi pole, et pähe fargab...“

Saruldajelt rahuline talweõhtu. Sõhämärus surus warjuwa liiniku tuhandete sõjameeste asufohale. Minult mõni tund puhust meestele, kes kutjutud ohwriks tooma kõige kallimat wara, mis loodus annud. Mis on elu-ohwri kõrwal kõik sisetuleku ja waranduse mahtud, mille üle seljataga nii sagedasti nurijetakse.

Päewane mõitlusepinewus imbub ka õõra-

huisse. Walwurid muutuwad sõnakehwats, tujasteks. Süwenetaje ijeenda mõtetesse. Alaltijelt waritsem hädaoht seemendab sõjamehe hingesse mustilji jooni. Nagu merel palwetama kiputatse, nii püütatse ta waenuwäjal aimata lähewat elusaatust. Wõlgutatatse mõtteid minewilust. Tärtawad elule terwed ahelikud elujuhtumisi.

Koodu itaab ajub siinsamas ühes suuremas kaewik-ornis. Lauataolise riistapuu ääres istub noor ohwitser Kuusjemägi. Põrandal nohtsewad magada mõned sõdurid taies sõjamundris. Kitiinlatuli wilgub lambunud toopaõhus. Kuusjemägi on õõpimedust kasutades tuus ojavamat meest luurwäigule saatnud ja ootab müüd nende tagajitulekut.

Ohwitser toetab pea käe najale, mütti pitsut kullasse liikates. Kõhn, energiline nagu awaldab turblittu ilmet. Silt süweneb nagu kaugusesse. Teraskindel waade. Mõtted uitawad minewikus. Ilmasõja koledestest päästes termise, jõudis waewalt koju — jällegi tutjuti jotta. Seetord kodumaa eest. Nastate jooksul pinguta mõistust sellests, et inimesi juuremal hulgal häwitada. Smelik tung waldab hinge sügawamalt tabada neid põhjusid, mis teda siia kaewikutesse toonud.

„Mis jaoks need saatana tiblud pealsid sõdima!“ Stibe wandesõna kerkib huultele. „On neil, pörgulistel, wähe maad harimiseks. Wõi kitsas elada? Tahawad tööka wäiterahwa käest rabasid ja liinaseljandikke juurde. Ei suuda see maenlase rahwas kinnirägastikka ega sooääresid harida kui maal mustamulla maa jõõti jääb. Poliitika. Uga miks need tuhanded siis endid mõne mõttetü põhjenduse tõukel kuulide alla lasewad ajada. Nagu tsaarajalgi, kui wiidi kümmed tuhanded surma wastu tulde... Rabelesid kolm aastat sõdida, enne kui otsusele jõudsid, et kõik puha rumalus ja ilmaaegne üksteise häwitamine. Kuid lasid enesega weel rumalama tüki teha: wõtsid walitsuse kaela, kes neid uuesti igasse kanti sõdima kihutab. Müüd walwa pörgulisi siin Pihwa all. Muudu niijugume nuputas rahwas ja sõnades esimene meister Wene kaewikute liinil ilma sõjas anti harilikult ikka eelmisel päewal teada, et järgmisel hommikul tel-la üheksa paiku sõdawad lennumasinad waenlase poole pommisid pilbuma. Sagedasti ei

tulnud lennust midagi välja, ehk kui tuli, siis hulga hiljem määratud tunnisti; enamasti tiirlesid nad wenelaste eneste kaewikute kohal. Dhwitseride kogus küüsis keegi naljapäraft: mis wähe on Wene ja Saksa lennuki wahel? Wastus oli: wenelane hoiatab — ei lenda. Sakslane ei hoiata, aga lendab.

Kuusmägi kutsus sõduri, küüsis temalt. Wastas mees südilt: „Kõrgeausus, mingisugust wahet pole. Mõlemad lendawad Wene kaewikute kohal.“ Sõduri tabaw pilge ennustas praegugi weel muige näole. Kuid sõjas ei lehwil alati diguse lipub.

Kuusmäe mõte uitas kaugemale minewikku. Tärtas meelde juhtumine koolipõlweft. Wallakooli õues teekaldal löödi ühel õhtul ägedasti lumelahingut Sigula ja Kirwli küla poiste wahel. Waen algas koolipõlweft, kestis niikaua kuni wanadus mehed rahule sundis. Õhtul arutati soojas klassitoas lumelahingu sündmuft, räägiti sõjajutte. Kooliõde Leeni Sarapuu oli trepilt lahingu käiku silmitsenud ja kiitwalt tähendanud: oleksid kõik nii wahwad kui Kuusmägi, siis S. küla poisid wastu ei hakkaksft.

Sarapuu näis kena tüdruk, wallatu ja wilgas, nagu oraw puu otsas. Naeris lusti-lijelt, ilusad lohutesed põstedes. Armastas Kuusmäge tihti riine, wallatuse „karistuseks“ kõrwa taqant tulistada. Enesekaitseks seletas aiati, et „targem annab järele.“ Lume sõjas õhutasid aga Leeni pilgub Kuusmäe alati wahwaks. Hämar koolituba andis sõjajuttudele aina mõnu juurde. Sedapuhku, aasta paarikümne eest, teati sõdadeft ainult raamatute kaudu. Kolmanda talwe õpilane „priimus“ Kiwi seletas ühe jutustuse lõpul poolweelikutooniga: „Mäete weel, mis täitsa sõda tähendab. Räägitakse, keiser Nikolai teisel olla käed küünarnukkideft saadit punased, justkui weretarma. Säindimisest saadit. See tähendab, et tuleb selle keisri ajal suur sõda ja werewalamine, misjuguft ennemalt pole nähtud. . . .“

Klassitoas jäi waitseks, kõiki waldas silmapilguft mõtlik, rufuw tuju. Kiwi jutustus jäi kauaks meelde.

Gull aastaid hiljem. Kuusmägi elutseb üliõpilajena selleaegses suure Wenemaa pealinnas. Mäletab nagu eilast päewa ühte külmselget talweõhtut, millal Peeterburg iseäranis weetlew ja elutillane tundus. Sammus Newskit mööda kojupoole ühes oma toanaabri Boris Petrowitschiga. Oli ilmsõja eelmine aasta. Peeterburg ilutseft siis weel täies laia Wenemaa mahlast toidetud toreduses. Sa suurejooneline ning awatlew oli see põhjamaa juurlinn talweõhtutel.

Nagu mägestiku jõgi kallatus kaljusängis, nii kahas elu pealinnatänavatel-prospektidel. Lõpmatus rongides kihutasid töllad ja autod tormawa kiirusega üksteisest mööda. Kord hoiatawalt, kord ühtlasi ahwardawalt kõlasiid siin ja seal erkusid tabawad tramwaide kella- löögid. Wäledalt jooksiid toredad, tõpuhtad traawlid kergete elegant töllade ees; laitmatu galopina plaksusid nende kahjad wastu tänawa pinda. Hobune, läikiw sõiduriist, sõitja blaseerunud wälmuus, ilikond — moodi wiimane sõna — kujundasid nagu kinopildi suur- linnat suureft elust.

Õhtu jõgi inimesi ruttas närwiliselt, hiljaksjäämise kartus nägudel, mingisuguste wäga tähtsate eesmärkide poole: pankadesse, borsele, flirdi ja niikildawa armastuse spordile.

Jgawesti lainetaw ärwate üleelaniste, lootuste, wõidurõõmu ja langemiste meri. Külilm, udu. . . Kuid kired mäsawad. . . .

Tuñane ja külilm Peetrikinn meelitas enesesse määratu Wenemaa küladest ja linnadest ifka jälle uusi elujõu ja energiat kaubjaid. Tuhandete werstade kauguseft ruttas mõte siia tootatud linna, et siin prowintji tühjust ja kultuurilagedust kõikepakkawa elu wastu wahetada. Külilm-uhke pealinn armastab, et teda austamas ja kummardamas käidi. Ta tegutses nagu piiramata wõimuwalisaja — des- poot. Ta ei wõtnud raha ega kingitust. Peetrikinn waldas magusate, lootustandwate ja hoolikate lubadustega, abiotõija hinge tühjen- dades, teda kantseleide nõia-labirintidesse effi- tades, siis uuustades, temast midagi hoolides Jeda armastas ja ostas pealinn.

Mõiduwat lahuse ja wastutulekuga wõõ- raft wangistada ja siis lootustest ning luba- dustest pimestatuna saatuse hooleks jättes ko- ju saata — see oli pealinnat elukuse.

Pealinnal ei jätkunud ka aega ega taht- mist wõõraste liig igapäiñestesse eluhuwidesse tungida. Lootustjagawate sõnade, galant käe- liigutuste taga peitus alaline soow: ärge kau- em tililitage — takistate ainult mängu ja ar- mulõbu „la petite Mimi'ga.“

Siin nauditti elu omapärafelt, siinjed elu- mõnud jäid rahwamasjele arusaamatuks.

Peeterburil oi olnud midagi omast käest ja see tunduski tema iseäraldus. Peeterburi ei tunnud päikese paistet, loodusehtjat naeru, kurbtust, rõõmu, armastust, wiiskamist, tahte- jõulist tööd, ega ka tegemuse seisakut. Linn ilma hingeta ja ilma peata. Tema naer oli kahjurõõmuline itstimine, nutt — nuuksumi- ne. Tõb — „spustija rufawa.“ Lõbutsemised — kartliku ümberwaatamisega.

Sakslane, soomlane, jaroßlaawlane rajasiid

kord soopinnale mikroobide linna. Ja nüüd mõttis ta maad käest kōit. Suuremate waimuannete ja läbilõõwa energia esitajad meelitas oma hõlma. Niisus waranduse ja lewa. Nooruse ja ilu. Muljus ja killustas waimuanded, tarwitades armutult oma shabloonilist mõõdupuud. Ines elumahla ja sundis lahuma weretud ohwrid.

Siiski ei kōjunud pealinn — ei läinud raskemaks, ainult lõhuwalu sai juurde.

Armsaitl neidudelst riisus ta jultunud osawusega neitsilikul wärskuse, ilu ja puhtuse ja saatis nad tänawale, ehk muutis ebahingelisteks „daamideks.“

Pealinna ei nähtud ilalgi töw waimustuses. Waigutades, pead siltades, waatas ta tunnikella, unistas: millal küll see neetud töw peaks lõppema!

Ei tunnud pealinn armastust. Ohtutel jarnastujid kōmitsees kalviaariga kätud wõileinale — nii tihedalt sammujid siin õnnetud naisterahwad. Ja peeterburilane kauples kalgilt, järelandmatult naisterahwaga, kes käesolewal momendil temale pidi anduma, teda „armastama“, tingis ühe wiiekümnelise teise järele maha ja maksis hommikul „lepingu“ eilasest altkäemaksust kinni.

Kaswaw noorjugu tundis maal lambumist, waimlist tühjust ja põgenes pealinna. Radus maalt elurõõmus uaer, noorus, noorusjulge wallatus. Kus oli noorjugu? Põgenes! Lootis linnas oma jõudu kujukumalt tööle panna. Petlit lootus! Kuid see pole inimene, kes ei ela lootustega. Külmalhke Peeterilinn aga tõmbas nägematu jõuga enese poole ja tema „udu“ lehwis ikka laugemale

Keldri kordadelt, katusekambritest, halli igapäewase töörahwa agulitest immities aga wiikamiste ja wande leitjat paleede ja tõustikute losjide ümber, nõrgus nagu kihwti-gaas maalustes kaewandustes, mis halwasti korras hoitud. Walmines plahwatus...

Peeterburis oli Kuusjämel toanaabriks keege juurwenelane Jaroslawi kubermangust Worris Petrowitsh Neptunow, ajaloo teaduskonna üliõpilane. Suur Tolstoi austaja. Weidi salapärase loomuga noormees. Riindus mõnikord üleloomulikkude nähtuste ja legendade uurimisele. Käsitas müstilisi küsimusi ja seletamatuid juhtumisi ajalooõ. See oli Neptunowil nagu fireks, mida tema unistaw ja õrnatundeline loomus weel enam õhutas. Muu seas huwitasi teda kuuldujed ajaloolistest kaliskiwidest, jaatuslistest oma õnnetust wõid õnnetoowa minewikuga.

Oma erialal tõdastas Neptunow hoolikalt. Kuusjämega sobisid hästi. Mõlemad kirusid

wahete-wahel kōdinewat riigikorda ja wõimumeeste lodewaid eluviise. Neptunow kaldus siiski rohkem rewolutsiooniliste waadete poolehoidjaks.

Selnimetatud talwõõhtul tulid mõlemad üliõpilased psüko-neuroloogia instituudist ühe tuntud hingeteadlase loengult, kuhu Neptunow ka enda toanaabri oli kutsunud. Professor oli lubanud mingit huwitawat probleemi käsitada.

Kuusjäme mälestuses heljus pilt ruumikast auditooriumist, kus põnewalt kuulati. Professor taotles tõendada, nagu seisaks inimese wõimuses kõiki oma soowe teostada, sest keegi ei oskawat rohkem soovida, kui tema tahtejõud läbi wiia suudab ja wõimiste piir määrab. Ralduumatult eesmärgi poole tungides wõidab inimene rikkust, kuulust, au... Maailmas juhiwad keskparased inimesed ainult selle tõttu, et nad ainult itseene eest hoolitsedes enda eesmärkide poole rühivad. Ei teostu soovid sa-gedasti aga sellel elumomendil nagu tahetaks: on noorus — puudub raha. Viigud nagu kammitsas. Jõuad rikkust koguda, on noorus juba eluügijsiks muutunud. Kõike ei saa enam rahagagi osta.

Rääkis professor midagi spiritismist, hüpnootismist, eelaimdustest. Seletas, et kõigi nende üliloomulikkudele nähtustele teadus seni kindlat põhjendust pole suutnud leida — ei poolt ega wastu. Professor awaldas mõned ajaloolised üliloomulikud juhtumised. Rääkis muu seas mõnest saatuslikust iluazjast — kaliskiwidest, mis nende omanikule õnne wõid õnnetust tuua. Jutustas päris huwitawa loo, et Wene keisrite jugunõsal olewat mingi saatusline kuldsõrmus imeilusja puhtafujulise rubiiniga. Sõrmus kujuneda kahest kokkuteeratud wiinapuu wäädiist, millel kobarad peenelt niiferdatud. Kuldses raamis särawat wererawaline kiwi, nagu õnnetust kuulutawa helgiga. Sõrmus leitud Ismaili kindluse äravõtmisel kindluse ülema warakastist. Ismaili kindlus langes Wene wägede kätte 1790. a. peale seda, kui tormijooksul terwe 42-tuhandeline Türgi garnison koledas wõitluses maha tapetud. Aluult üks Türgi sõdur pääsenud põgenema. Sõrmuse saatuslike omaduse kohta leitud samast kastist hõbe tahwel saladuslike kirjaga:

„Werega omandatakse, surmaga kaotatakse. Kellel omanduseks, sellel wõimuts.“

Saabunud legend, et senikaua keisrid Wenemaa üle walitsewad, kuni Ismailist leitud sõrmus nende warakambriks seisab, kuid õhtlasti tuua sõrmus enda omanikkudele õnnetut surma. Esialgul sattunud ta keiser Carl esimese kätte ja selle elupäewad lõpperud katastroofiliselt. Aleksander esimene rännanud peale enda ebasurma Siberisse, Aleksander teine surmati

ponniga, Aleksander kolmas surunud liigjoomisesse, Nikolai teisele oodatavat kurwemat lõppu.

— „Nii legendid“ lõpetas professor muigades. — „Ja üldse, herrad, teame meie alles vähe neist küsimustest...“

Koju jõudes muutus Kuusmäe sõber jutukihwaks, järeilmõtlikuks. Sammus toas näriwilijelt edasi-tagasi tõsine mõtteilme näol. Korraga ilmub Kuusmäe tupp, küsib üllatavalt: „Selttimees, mis sa arwad, kui katjaks selgusele jõuda, kas niisugune sõrmus tõesti, nagu räägitakse, Crimitaashi warakambrites leidub. Kui selle sõrmuse purustaks — näeb, kas kaoks neetud hjaarivõim. Wahest on legendil iluline mõte. Tead, minul sugulane Crimitaashis kaua aastaid ülewaatajaks. Teab salakäitujid ja waranduste asupaite. Küsiks õige, kuidas selle sõrmusega lugu on...“

Kuusmägi tardub imestusest. Sähwab mõte, et selttimees hulluks minemas. Pistab aga lõpuks laginal naerma, kui taipab, et teisel kuuwid korras. „Tead, wennas“, sõnab ta Neptunowile, „mis ja, tühja, jarnaste mõtetega jändad. Naitiwsus. Ise weel üliõpilane...“

Sellega lõppes jutt. Järgmise päewa õhtu-poolikul tahab Kuusmägi parajasti jalutama minna; näeb, et Neptunow trepist üles tormab, waewalt esimest ja viimast astet puudutades.

Silmad enesel jätnendawad tuld, nagu mõtpepinewusest kahwatu.

Saarab Kuusmäe käewarrest finni, hakkab ärewalt ja poolhojinal seletama: „tead, kollega, saatusline sõrmus leidub tõesti Crimitaashi warakambris. Nikolai teine olewat teda koguni kannudki, armastanud müstilise kuulujuga asju... Tuttaw palee ülewaataja jutustas... Sõrmust hoitawat niisuguses kohas, kuhu waatamaskäijad ei pääse... Tuttaw tunneb teed salakäitjude kaudu... Portreede galeriis Aleksander esimese pildi tagant algades wiib peidetud mõlwikist salajatesse warakambritesse...“

Kuusmägi armas, et selttimehega asi enam korras pole. Neptunow sammus nagu unenäos tupp, kuna Kuusmägi linna läks arupidades, mis toanaabriga teha. Selle isewärki kalduwused ei töotanud head.

Õhtul koju tulles kuulis perenaiselt, Neptunow läinud wälja, üteldes, et böjets wahest tagasi ei tulegi — jääb tuttawa poole. Hommil polnud naabrit ka kufagil näha.

Peale ettelugemisi ülikoolis sattus Kuusmägi koju poole idtates jällegi Newski elumoolu. Ostis tänawanurgalt „Wetschernee Wremja“. Piltu waldbab mingi haruldajelt tüse sensatsioon pealkiri. Loeb: „Saladusline

mälestusajade wargus Crimitaashis. Mõõdunud böel tungitud mõistatuslikul kombel Crimitaashi kallimate wäärtasjade hoiupaika. Ära wiidud ainult üks haruldane sõrmus. Nr-wataks, et sisetungimine lossiwahide kaasabil teostati. Mõned kahtlased ifitud wangistati...“ Kuusmägi ruttas koju. Üks üllatus: Neptunow kadunud. Toas mööbel pahurpidi pööratud. Korteri perenaine seletab pisarajilmil: löuna eel ilmunud Neptunow korterisse. Dinud nii isearaline. Warsti tulnud aga politseinikud ja wiinud mehe ära kogu kraamiga. Läbiotsimist toimetatud põhjalikult.

Järeparimised ei toonud selgitust. Neptunow kadus jäljetult.

Warsti selle järele wiis algaw ilmajõda Kuusmäe waenuwäljale. Tumenesid mõõdunud harilikult elu sündmused. Rewolutsiooni aasta tõi Kuusmäe jälle kodumaale. Wabadusjõda saatis uuesti werisele wõitlusele. Sekord isade higi ja weriga niisutatud kodumaa eest nüüd istus Kuusmägi siin Isborsti lümevälja õõnises, mõlgutas minewiku mõtteid kord nii järawalt ja patusest Neewa linnast.

Ueg läheneb keskõlle. Kuusmägi wirgub mõtetest. Wäljas kuulduw tajane jutukõmin ja sammude kaja. Koopa üks awaneb. Külml udu tungib pahinal sisse.

Luurajad tulewad tagasi, ise nii heas tujus. Nende wahel keegi mõõras mehe kogu ilma sõjariistateta. Luurajad seletawad: „finni piüüdsime, sekretis*) seifis. Konutas külmaga metsa meerel pöösa warjul. Piirajime ümber. Ei piüdnudki suurt wastu panna...“

Noh, armas selttimees, räägi nüüd, kuidas teie pool ka elataks, naljatawad mehed wangi ohwitseri poole wiies. Kas tulite meie poole sooja wõi? Tulge aga, kütame teile hea sauna...“

Jmelik, nii tuttav ja kodune tundub Kuusmäele wangi nägu. Kufagil nagu oleks teda palju kordi näinud. Wõõrastawalt mõjub ainult kahwatus, habe. „Teie nimi?“ küsib Kuusmägi wangilt.

„Boris Petrowitsh Neptunow“, wastab see awameelselt.

Kuusmägi jahmatab. Wälguna walgustab see nimi alles minutite eest meeldetuletatud sündmusi.

„Kustpoolt pärit?“ küsib Kuusmägi edasi, piüüdes olla külmamereline. „Jaroslami kubermangust“, wastab wang.

Kahluust ei ole: siin seisab Kuusmäe wana tuttav. „Kuidas sattujite punawäkke?“ jatab Kuusmägi walidalt. — „Moboliseeriti Peeterburis,“ räägib Neptunow kurwalt, „lõ-

*) Salalüure.

puks ükskõik, kus surra... Rodus nälg, tühjus..."

Wõpatades filmitseb Neptunow ohwitseri, kellel siin wõim tema elu wõi surma üle otjus-tada. Struutab siis Kuusemäele käe, sõnab: "Sina... Teie ise olete, hra Kuusemägi... Teie kõrgeausus..."

— "Mis ja, tühja oma kõrgeaususega", tähendab Kuusemägi, "räägime nagu wanasti Peeterburis... kuhu ja kadusid ja mis sellest saatuslikest sõrmusest tead? Wajusid tol korral nagu kiwi merde..."

Neptunow ohkas. Waatas nagu mõttes oma ette. Laujus siis pikkamisi: "See neetud sõrmuse hullustus... Lapsik mõte, nagu wõiks wõimu omandamine mõne sõrmuse wõi muu talismani näol elulist mõtet ja eesmärki luua. Näiud tean, et wõimu alahoidmine hoopis raskem tundub, kui tema häwitamine wõi omandamine. Meie, wenelased, unistame imetegudest, saatuslike mõistatusdest selle asemel, et elu üle tema arenemise järele otjastada. See ihaldatud sõrmus raiskas mul kolm aastat elust... Mäletad, sel õhtul kui kodust kadusin... Uku-tasin tuttawa ülewaataja enda nõusse. Kawa-aegse teenistuse tõttu tundis ta kõiki Ermitaashi ja Talwepalee salakäikusi ja ruume. Mingi jalawedru peale surudes awas tuttav ühe elujuuruse feisripildi ukkena, teises kohas wajas toreda seinapeegli klaas nagu iseenesest alla; läbi raami sammusime warjatud müüriõõnusesse. Näis, nagu oleksid siin kõik seinad õõnsad. Kuski näitas ühte tumedawõlwlilist tuba, kuhu surema saadetud neid, kes kuidagi feisri wiha alla olid sattunud. Tupp astudes lastud põrand äkitselt alla wajuda ja õnnetu langenud mingisuguse masina rataste wahel kustu puruks muljutuna allolewasse kaanalisse kukkunud. Sõudne wõ oli kõrgetes kallides wanade piltide, kujude, kalliskiwide ja faldasjade keskel. Sõi meelde juur kullast wäljanikerdatud paabulind rinnakõrguse klaaskupli all. Oli kuwalge wõ; kahwatud kiired helkisid kuldsetel sulgedel. Sinna aluse sees tiksus ajamõõtja. Põlmetel neljakandilisel awusel wilkatasid minutite numbrid. Sõrmuse leidmine ühes wähemas saalis, kus nähtawasti kallimad mälestusajad hoiti. Sameti piramiidi tipul, klaasi all kirjgas weripunane rubiin imepeenelt kujundatud kuldwõres. Mõibuslikult mõlwa wanaaegne meistriteos. Põksuwa südamega haarasin ta sõrmede wahel. Proowisin isegi sõrme. Piig juur näis..."

Teisel hommikul, kui Ermitaash waatamiseks awati, lipsasime kuskilt salakäest waatajate hulka. Sõrmuse peitfin ettewaatuse pärast Suweaias ühte Krõlowi ausamba õnarusesse. Tema kadumist waratambriist märgati aga warem,

kui arwata wõisime. Just samal päewal kui sõrmuse ära tõime, näidati haruldaste iluasjade hoiupaika Ermitaashi kellelegi wäljamaa aukandjale. Sõrmuse puudumine aratas senjata-sioonilist tähelepanu. Arusaamatul kombel tabas kahtlustamine tuttavat ülewaatajat. Te-da areteeriti. Surweawalduse mõjul andis kaassüüdlase üles. Õnnetut ei päästnud awameelne tunnistus. Ta saabeti salakambri kaudu talwepaleest teise ilma. Kadumu tõugati kuhugi klaas-siledate seintega tupp, millel aknad puudusid. Kõrgel wõlwaes andis walguft elektrilamp. Kõrraga langes põrand luukide-na kahele poole alla. Õnnetu weeres sügawusesse, kus mingid hammasrattad selleks puhuks olid liikuma pandud.

Minu elu päästis see, et ma sõrmuse peidupaika ei awaldanud. Kõik pinnitid. Korra wiibis ülekuulamisel keegi kõrgi ja uhke olekuga sõjamundris isik. Kuuljin, nimetati "kõrguseks". Lubati mind ellu jätta, kui sõrmuse wälja toon. Mingi jalajõud jundis aga wastu panema. Lõpuks pisteti "iseäralise kõrgema wõimu käsul" Peeter=Pauli kindluse katematti. Nagu wangi-waht seletas, pandud mind niisugusesse wõl-wistiku, kust keegi enne surma enam pole pääwawalgele pääsind. Sõrmust peeti nähtawasti tähtjaks.

Rewolutsioon awas Peeter=Pauli kindluse warawad. Kõige jalajamatesse kindluse wõl-wistikutudesse tungisid "seltsimehed". Uhke iseteadwusega üteldi meile, kiwihaua elanikkudele: "olge wabad, seltsimehed!"

Sõrmuse tõin peidurkast wälja. Kuid nii imelikult raske ja mälestusõudne tundus olla tema omanik. Kuidagi ei suutnud wabastada end kujutuspihtidest tema endiste omanikkude merisest saatusel looft. Minemiku pildid wenisid filmade eest mööda nagu kinolindil. Nagu mingi jala hääle sofiistas hinges: "sõrmus toob surma..."

Wahhepeal hakkas rewolutsiooni teel mõide-tud wabadus rahwal ja tema juhtidel käest "sulama" ja kahanema, nagu halvasti tarmitatud kapitaal. Wene rahwa jelleaegsed juhid wahetasid wabadusleiu "peeneks rahaks", mis warsti käest libises. Nägin Kerenski teatraalset wõimurängu, nägin teiste jelleaegsete Wene wõimurandjate nõrkusi, tahtjõu puudust.

Enamlaste juhid mõtsid Wene rahwa justimise enda kätte. Wene lodewa ja saatuslele allahaitwa loomu kohajelt allus warsti suur rahwas kauptäie tundmata isikutele. Tõestus kellegi Wene kirjaniku lause: "suurim herra on Wenemaal see, kes kõige tüsedamalt sõimata õskab ja kõige walujamalt pekjab."

Tuli see nüüd sõrmusest, wõi millegist muust juhuselt, kuid minul wedas hästi. Olin esial-

gul enamlastest weidi waimustatudki. Sattu-
sin Smolenskiisse. Pääfestin Lenini ja Troiski
lähedale. Minule anti tähtjad ülesanded Pee-
terburis. Kuid warsti hakkasid enmalaste
metfikud hirmuteod mul südant lööma. Ei
suutnud nendega harjuda. Nägin saagihimu,
nägin ainult waranduste jaotamist, kuid mitte
loovat tööd, nägin uusi lõbutsemishimulisi her-
rasmehi, mis halvemad ja süngemad endistest.

Nagamööda, kuid kindlast kristalliseerus hin-
ges sumbutamata tung kätte maksta wabadu-
sega jahkerdajatele, kes rahwast liig kalli hinna
eest olid ukutanud neid uskuma.

Ühel jügispäewal 1918. a. nõutasin luba
L e n i n i jutule pääsemiseks. Näätkisin kuul-
jale Sija Slihtshile loo otsast otsani ja palusin

seda wana tjaaride wõimu talismanni omale
wõtta. Suur rewolutsionäär pomises pikkawa
muigega midagi kodanlisest eelarwamisest, lap-
sikust ebanõust... Sõrmus aga näis Leninile
meeldima. Pistis sõrme, waatas korra pilu-
filmil. Küsis siis ükskõiksest: „palju tasuta
nõuad.“ Palusin ennast jaata ühele aktiivse-
male frondile. Lenin wiipas käega rahulole-
mise märgiks. Nägin siis wiimast korda kuulsa
sõrmuse rubiinitõwi weripunast järe...“

Jutustus lõppes. Neptunow suikus mingi
unetaolisesse rammestusse. Oli näha, et tal
terwisega lood halvad on.

Kuusjeme korraldusel saadeti Neptunow hai-
gemaija, kus ta mõne päewa pärast kopsupõle-
tiku suri.

Laulupeoks.

P. Grüntfeldt.

Sulle, sulle, kallis kodumaa,
kõlagu mu laul nüüd wägewaste.
Sinuta ma elada ei saa,
mind sa karastad kui lille kaste.
Kõik, mis olen, sain ma sinu käest,
kõik, mis on mul, oled sina annud;
ainult sinu armastusewäest
sain ma tiiwad, mis mind üles kannud.
Sinuta ma elada ei saa,
kallis, kaunis Eesti kodumaa!

Kui kord waewas walu waldas sind
ja kui häda, wiletus sind rõhus,
sinu seltsis leinasin kui lind,
kelle lendu maru tabab õhus.
Ja kui lilleilus säras aas,
õhk sind ümbritses kui siidisammet;
õite seltsis hõiskasin siis maas,
minu seltsis hõiskasid kõik tammed:
sind, mu Eesti, kooris kiitsid nad,
sinu ilu ülendasiwad!

Sulle, sulle, kallis kodumaa,
kõlagu mu laul kui tormitiiwul!
Minu hella ema oled sa,
sind ma kiidan terve elu wiiwul.
Wägew Jumal juhatagu sind,
et jääks puutumata sinu rajad,
sulle soojalt tuksub minu rind,
kui ka raskust meile toowad ajad.
Sinuta ma elada ei saa —
Jumal kaitsku sind, mu kodumaa!

Suweenenägu.

Sooime kirjanik Suhani Mho.

Minu kurtwameelne sõber jutustas:
Kes meist poleks elus kord unistanud talu-
pojaks saada ja taluneiuaga abiellu astuda!

Mind walbas see lust, kui gymnasiumi üle-
mises klassis õppisin. Õppimine piinas mind,
jelle jatkamine läks mul kuni ülikooli jõudmi-
neni wäga raskeks, ja teistest küljest kütkestas

mind üliwäga talupoja elu-olu. Tõsi, ma tund-
sin ainult elu heledaid külgi: sõitmist ja ratsu-
tamist, heinategemist, mänge wabas looduses,
kalapüüki, jahipidamist ja aias kiitkoolis unis-
tamist walgeil futevil.

Aga ma arwasin, et see terve wõiks olla,
täitja põllumeheks saada, taluriideid ja sääre-

jaapaid kanda ning „herradest“ wähe lugu pidada. Ja wiimaks — siplestin ka armastuse wõrgus . . .

Olime üksteist tundma õppinud kirikuteel.

Mina elasin suure järwe kaldal isa majas ja teisel pool järwe kaldal teenis Marie ühes wäikses talus.

Talupojad teiselt poolt järwe sõudsid oma kirikupaadiga meie majast mööda ja ühel pühapäewa hommikul ühinesin ma nendega. Sain kõige paremale paigale, just paadijuhji jalgade ette, ja Marie istus just minu ees ja tarwitas tagumist aeru.

Meiu näis pisut kohmetu olevat ja heitis minu peale wargelt ainult mõned külgpilgud, kuna ta ise oma aeru silmitses, mida ta ainult harwa puhata lastis, siis, kui wahete wahel waja oli, lahtiläänud pearätikut uuesti sõlme siduda.

„Parem oleks rätikut täitsa peast ära wõtta, kui ta ei seisja,“ ütlesin mina, et tutwust sobitada. Meiu ei ütelnud selle peale midagi, aga kui ta naaber mulle minu palwe peale aeru ulatas, istusin ta kõrwale, et ka sõudma hakata.

„Kas wõime üheskoos sõuda?“ küsijin ma ja tõmbasin aeruga kõwasti.

„Ma ei mõtlegi herraga wõistlema hakata,“ wastas meiu, kuid sõudis ometi kõigest jõust, mida ma tundemärgiks arwasin, et ta mind heameelega oma kõrwale tahtis, ja see meelitas mind.

Meiu oli walget werd; linakollased juuksed rippusid pikkades palmikutes, lihakerikas käsi tarwitas kõwasti aeru ja saapatannad olid tal kõwasti wastu paadiwahet toetatud. Särgi kaelapalistus oli punane, pihiku oli ta maha ajanud ja ta põlwi kattis mustakirju aluskuub.

Päike paistis heledasti ta tugewatele õlgadele, mis päiksest päewitanud. Tal olid sinised silmad, kenad ja priisked näojooned ja ta lõhnas wärskest rohust ja puhtast linast.

Õsialgul istusime üksteisest nii kaugel, kui wähegi wõimalik oli, kumbki pingi äärmisel otjal. Mga natuke aja pärast nihutasime üksteisele lähemale ja weel enne, kui dieti märkasime, naljatasime ja mängisime üksteisega kui wanad tuttawad.

Paadi meeskond käis minuga ümber kui omajagusega ja oli mu kaasa wõtnud kui oma, midagi, mis minu arwates nagu seisuse kõrgendust tähendas. Kirikukaldal tasujin nende lahkuse sellega, et neile terve marga eest saia ostsin, mis me siis kõik üheskoos leppapõõsa warjus wäikse oja ääres ära sõime.

Sumalateenistuse aja saatis igauks oma tahtmist mööda minema. Meie, mehed, pikutasime kalda nõlwakul, kuulamise orelimängu

wõi seisime ka kiwiwalli ääres ja rääkisime teiselt poolt järwe talumeestega sumistest töödest ning ilmast.

Megajalk nägin Mariet neidude keskel ja kui me üksteisest mööda läksime ja mina talle järele waatasin, siis waatas temagi mulle järele. Ta näis olevat nii peen ja kena, ja ikka enam ja enam mõllesin tema peale, kuna ta kirikus istus, ja kohe tema järele tulin minagi kirikust wälja, niipea kui teda pärast jultust nägin wälja minemat. Ja kui siis jällegi paadi juunde koondusime ja kõik koduteele hakkasid walmistama, oli see nagu enesest mõista, et jälle sama pingi peale istusime, et seal üheskoos sõuda.

Wäiksel pühapäewa õhtul libisesime ilma rututa kodupoolle. Paadid tungisid parwekautpa meie ette ja taha, kiriku rist wajus meie taga järwe ja kaldad peegeldusid liikumatalt weepinnal. Wäljas ühel maakeelel seisid üks talu ja ma ütlesin Mariele:

„Kas ei seisja see talu kenal kohal?“

„Jah, näeb õige kena wälja.“

„Mis, kui ta meie oma oleks?“

„Jah, mõtelda seda juba wõib, ka kui see jugugi tõenäoline ei ole.“

„Miks ei wõiks see tõenäoline olla?“

„Talus ei saaks Teie herra moodi elada, isegi kui ta Teie oma oleks.“

„Kes ütleb Teile, et ma herrana tahan elada? Seal wõiks ju lihtsalt talupojana elada — seda imet on juba nähtud.“

„Mga waewalt leidub preilit, kes sinna lähaks ja seal tahaks proua olla,“ ütles paadijuht, kes meie ees istus ja me juttu oli kuulnud.

„Noh, siis peaks tüdrukku wõtma, kes seda tahaks.“

Polnud näha, et mu sõnad oleksid erilist mõju awaldanud, aga oma südames otsustasin ma kindlasti, et asi nii peab minema.

Marie wõttis tagast ammutamisanimi ja täitis selle weega, et janu kustutada, ja kui ta oli joonud, pakkus ta mullegi juua.

„Jooge aga, see on Teile hea.“

See oli poolehoidmise tundemärk, mille peale sellega wastasin, et talle peotäie wett rüppe walasin, ja kui ma anuma juu ärde panin, tasus ta mulle sellega kätte, et mu küünarnukile löi, nii et weft mulle kaela käis. Ja kui ma kiriku ja kodu wahel puhkamiskohal talle kuusikäbi pähe wiskas, kuna tema mul kübara peast wõttis ja kaugele metsa paiskas, siis polnud enam kahtlust: ta armastas mind.

*

Juba järgmisel õhtul istusin ma oma õngeridwaga pilliroos talu kohal, kus ta teenis.

Seal istusin ma kaua ja liikumata, iga häält ja liigutust talu poolt tähele panna, kuna ma ainult harva mõne ahvena paati tõmbasin. Ma nägin Mariet põlluvärvava poole minevat ja selle kaudu karjamaale tõttawat, et seal ühe suure kivi otjast lehma lüpsmisele kutsuda. Lehmad vastasid lähedast kafesalust ja tulid üksteise järele metsa äärde välja. Siis läks ta nende ees kafaväljale, kus aed oli, ja tegi tule jääskede kaitseks üles. Siis hakkas ta lüpsma. Kuna ta piima oma lüpsikut ämbriisse valas, näis ta mind olevat märganud, sest ta jäi, lüpsif käes, seisma ja vahtis järvele. Pärast kuulsin teda jälle tafakesi laulvat ja lehmadega rääkivat, kuna ta ise edasi lüpsis. Kui ta sellega valmis oli, kandis ta piimanõud koju ja kadus siis pikemaks ajaks. Minus elaw olemus, keda talus näha oli, oli peremees, kes eemale jutupeutkaste puhkama läks; natukene aega hiljem järgnes temale ka perenaine. Tsegi lehmad heitsid põllul mäletsehes magama ja jäästule juuts tõusis nõõrdõgelt üles taewa poole, kus ta laiali walgus.

Olin kurwaks jäänud ja kawatsefin juba koju jõuda, kui Marie korraga nähtawale tuli teerajal, mis järve poole tuli ja mille ääres ta magamisüht seisis. Ta tuli ülist mööda järve kaldale kiwidele ja hakkas oma riideid loputama. Mind ei paistnud ta nägewat. Ka mina tegin, nagu ei oleks ma teda näinud. Aga lõputks löin ma ometi aeruga wastu paadi äärt ja kõhatafin.

„Tere õhtust!“ ütlesin ma.

„Tere õhtust!“ wastas tema ja tõstis pead.

„Noh, kas kalad ei wõta õnge?“

„Oh, heameelega mitte!“

Ma liikkafin paadi kiwide ligidale ja küsifin:

„Kas teil kõif juba magawad?“

„Jah, mististi,“ wastas tema riideid loputades; siis ajas ta enda sirgets ja wäänas wee välja.

„Noh, paadi põhjas on ifka mõned ahwenad ka!“

„Kas tuleb ühes minuga järvele õngitsema, Marie?“ ütlesin mina.

„Mistarwis, nii hilja ööl?“

„Aga kui ma sulle päewal järele tulen?“

„Päewal pole mul aega.“

„Lohin ma kord sinu ütti tulla, Marie?“

„Kui peremees seda näeb, siis ta wihastab.“

„Ega ta ei näe, kui wait oleme.“

„Jah, aga peremehe sugulased neid on fiin; nad magawad seal teises ütis, ja kui kuulwad —“

„Rähewad nad warsti fiit ära?“

„Ei, enne laupäewa mitte; siis lähewad nad ühes peremehega, kes kiritusse jõuab.“

„Noh, siis tulen laupäewa õhtul.“

„Ei, ei, see ei lähe.“

Aga ta tõrjus nii nõrgasti, et see enam selge kutsu kui puhas nõusolek oli.

„Miks ja nii hilja õhtul pesu pesed, Marie?“

„Teiste inimeste orjadel pole päewal aega.“

Ta sammus üles talu poole, mina pöörafin paadinina kodu poole ja sõudfin rõõmsal õhinal ja pikkamisi minema.

*

Nädal oli pikk ja tume. Ma hulkufin kui õht laifworst kodus ja koduteil ringi. Pikutafin põllul, katsufin õngitsema, ei saanud aga aimuttki kala.

„Pead midagi tegema,“ ütlesin wanemad. Aga mina ei wiitfinud neile wastatagi, sest mul polnud rääkimiseks lusti. Käifin ainult ringi ja ootafin laupäewa. Wimmaks jõudis see kätte ja möödus õnnelikult õhtuni. Olin järwe kaldal walwanud ja peremeest küllalitsega teele sõudmas näinud. Ja et keegi mind õõjel wäljas hulkumas ei näeks ja sellega minu kawatfusi ei aimaks, sõudfin oma paadiga kodust eemale ühe lepapõõsa warju ja peitfin oma kübara ja kuue piiri äärde heinasaosse.

Läifin woodisse nagu kõif teisedki. Tegin, nagu oleifin maganud ja petfin ka wendafid. Kui kõif majas unufid ja ka kella jaalifeinal kuulsin 12 löõwat, kõifin woodist ettewaatlikult wälja, liikkafin riimi ukse eest ja jookfin järgiwäel ja palja peaga õue. Wul oli külm tunne seljas, kõrwad kõhifid, jalad tahtfid mind waelwalt kanda, aga pikil sammul jookfin ma üle tubakamaa aasale ja heitfin kraawi maha.

Keegi ei olnud mind näinud, keegi polnud minu tulekut märganud; koer, kes õues magas, oli ainult piifut fiilmi pilutanud ja nad siis jälle kinni pannud, ilma et mulle oleks järgnenud. Deifin oma paadi lepapõõsast ja riided heinasaost. Nad näifid mulle olevat nagu lepinguosalifed. Sa kui ma paati üle wee aerutafin, kuna wait küür taga sulifes, kõlas see minu kõrwus nagu armas jofin suust, mis mulle õnne soowis. Wäike lind laulis kaldapuudes, nagu oleks ta tahtnud ütelda: „Sõua, sõua . . . ei ole midagi karta . . . kõif magawad, kõif magawad . . . keegi ei kuule fiind, keegi ei näe fiind, ei keegi, ei keegi!“ Ja teifelt järwe kaldalt tõufid juba õõudub minu ümber, peitfid pilliroo ja puud, tõufid kuni maja harjadeni, aga mäeharjani nad ei ulatunud ja seal tõstis üks kuuff oma labwa üles selge taewa poole, nii et mul wõimata oli etfiida.

Sufagilt kajafid aerulõõgid, ma ei saanud

aru: kust, aga oma rõõmuts märkasin ma, et nad järve teisele poole otja kustustid. Ma tundsin nagu hädaohust pääsemist, kui udu mu kaisju wõttis ja pilliroog wastu paadi seinu hakkas kohjema.

Tõmbasin paadi koha pajupöõsa wahela, peitsin aerud liqidalseiswa küüni taha ja hakkasin peenart mööda talu poole jooksuma.

Seal seisis, mu ees, ruffipõld ja kraaw, mis üles wäike üti juurde wiis.

Kas neiu lastis mu ütti, kas awas ta ukse ja lubas mind ennast suudelda — kas lubas ta mind ennast armastada?

Wähematki häält pole kuulda, ei üttist ega õuest . . . Helises äkki lehmakell; lehmad seisisid wäljal, kuigi neid selgesti näha polnud.

Wõtsin põllult mullatiiki, wiskasin sellega wastu seina ja surusin oma kõrwa ühe prao äärde. Sees liikus keegi. Weel kord wiskasin mullatiiki seinalle. Nüüd tõusis neiu ja lähenes uksele.

Ma ruttasin ukse juurde ja kuulsin teda prao wahelt sohistawat:

„Kes seal on?“

„Mina, lafe sisse, Marie!“

„Teie tulite siis ometi, ehk ma küll Teile ütleksin, et Teie ei peaks tulema.“

„Jah, aga ma ütlesin ju, et tulen.“

„Minge ära! Mõtelge, kui keegi meid näeks!“

„Lase mu sisse, siis ei näe meid keegi.“

Ma liikkasin kergesti ust; see awanes ja ma pugesein ruttu ütti.

See oli pime, ainult katuse alt paistis kitsas walgusriba. Marie oli ütinurka pugunud; näis, nagu oleks ta woodisse läinud ja mässiks enesele waipa ümber. Ma kobasin hääle järele edasi ja kahmasin ta juustesse; ta naeris, nagu see mulle näis, tasakesi, kuni ma wiimaks julgemaiks sain ja woodiäärele istusin.

„Mga miks te ometi tulite?“

Ma hingeldasin ja ei jaksanud sõnaqi lautsuda. Tundsin korraga häbi ja ei teadnud, mis teha wõi ütelda.

Wiimaks küsisin, kas peremees kodus on. Ei, ei olla; läinud juba hommikul kirikusse; waele wana perenaise ei olla kedagi kodus.

„Mga miks Te seda kõike teada tahate?“ küsis ta waiba alt weidi nofiwalt, kuna mina woodiäärel istusin ja järele mõtlesin, kuidas talle kõik ütelda, mis mul südame peal oli.

Jial weel polnud ma naisterahwast suudelnud, aga tihti olin sellest ümistanud ja seda enesele ette kujutanud. Ma wõtsin ta pea ümber kinni ja kumardasin ta kohale. Tema tõmbas waiba filmadele; ma katsusin seda ära

tõmmata, tema pööras näo seina poole, mina katsusin seda enese poole pöörda.

„Marie, kuule ometi, Marie!“

Ma heitsin ta kõrwale pikali, wõtsin ta kaela ümber kinni, tõmbasin ta oma juurde ja suudlesin südasti ta suud, põsti, otjaest ja mina.

„Ei, ei, mitte enam! Lõpetage ja jätke mu rahule!“

„Mga mina ei annud järele.“

„Ma armastan sind, Marie! Marie, kuule, ma armastan sind!“

„Teie petate mind!“

„Mga ma kinnitasin talle pisarafilmil, et teda armastan, ja nõudsin, et ta seda usuks.“

„Siis armastate mind ainult filmapilgu ja unustate pärast warsti.“

„Nii ei tohi ja rääkida; kui tahad, astun sinuga koha abiellu!“

Neiu ei ütelnud, kas ta seda tahab wõi ei, lastis ennast aga wastupanemata suudelda, lubas enesele mõlemad käed kaela ümber pan-na ja ei tõnmanud omagi kätt tagasi, kui selle enesele kaela ümber panin. Ma tohtisin tema kõrwale woodi heita, aga alles siis, kui ta enda enne hoolega oli waiba sisse mässinud.

Uksun, et ma ial nii õnnelik pole olnud kui sel ööl. Uksun, et ma ial enam pole armastanud nii südamest ja puhtalt, kui sel suweööl seal poolpimedas üttis, kuhu walgus katuse kaudu sisse langes ja mille taladel mõned riidehilbud rippusid, kuna tugewad käsiwarred mind kõwasti pigistasiid ja paled palawatest mufudest õhetasiid ja kusaqil kaugele kagu meie ilmsüütut juttu oma kikkumiseega segas.

Kui esimene hommikulind meie ukse eest pillirooft warisedes õhku tõusis, siis palus ta mind lahkuda, ja ma kuulsin sõna, pärast temalt lubasaamist, et teinekord tohin tagasi tulla.

„Kas oleme siis tulewikus sõbrad?“ küsis ta.

„Jah, õiged ja tõised —“

Ta awas ukse ja andis mulle läbi ukseprao kae jumalagaajamiseks, ja täis õnnemõteid seudsin ma pikkamisi koju, kus kõik alles magasiid, ja ilma et kedagi oleksin äratanud, huacsin ma woodisse. Wäike oli parajasti tõusnud ja warajane hommikuul kohistas mu akna all haawalehti.

*

See kilaskäik kordus mitu ööd. Marie uskus mind juba. Me ehitasime enestele maja, õisime talu, lehmad ja hobused ja sõitsime oma wantriga kirikusse laulatusele. Eest igakord jäin ma ta juurde kauemaiks, läksin warem ja tulin hiljem. Tema ei kartnud enam peremeest ja mina omakeid. Sõudsin ta

juurde ka päeval, istusin peremehe juures loas, kus Marie kohwi andis, ja pühapäeva õhtul tuli ta meile.

Mul oli kindel nõu kooliskäimist lõpetada ja isale kõik teada anda, kui sügisel jälle kool algas.

*

Uga isa oli seda mujalt kuulnud.

Ühel hommikul, kui ma jälle koiduajal koju tulin, istus ta verandatrepil ja ootas mind. Reegi oli mu õiged sõite näinud ja talle seda teatanud.

„Rust ja praegu tuled?“ küsis isa käre-dasti.

„Tulen — talalt“.

„Waletad, käisid ehal . . .“

„Kes sulle seda ütles?“

„Sulged weel salata? Sa kõnnid hullul teel, pois! . . . aga see läheb sulle enesele kõige kallimaks! Mis ja tegid täna õösel Kautali talu tüdrukü ütis?“

„Kautali talu tüdrukü ütis?“

„Sind nähti õösel seal tulewat. Kas see pole tõsi, mis?“

„Jah, on tõsi, aga ei fündinud midagi paha.“

Seisin isa ees parajasti helemuses, mis oleks ütelda tahtnud:

„Õöö aga, lõõ, kui sul seks lusti on!“

Uga mu isa oli kallimeelne mees; ial pole meie wahel paha sõna kuulnud. Minu waba-meelsel ülestunnistusel oli hea mõju; ta jäi rahulikuks, waatas kõrwale ja palus mind oma kõrwale istet wõtta.

„Ma usun sind, kui ja seda ise kinnitad . . . ei ole ja tött rääkinud, siis on see sinu siidame-tunnistuse asi.“

„Rääkisin tött.. Uga ma tahan naist wõt-ta ja ei lähe enam kooli.“

Isa filmitse mind kaua ja murides:

„Sa tahad koolist ära jääda?“

„Tahan hakata talumeheks.“

Ei tea, kas mu isa kord samuti oli teinud, wõi oskas ta end minu seisukohale upitada; olin oodanud, et ta naerma hakkab ja kõike lol-likst naljaks arwab, aga ta wõttis asja tõsi-

selt ja hakkas minuga aru pidama, nagu oleks asi tõesti seda wäärt.

„Noh, nii suurt ruttu sellega ei ole, et ja enne ei wõi kooli lõpetada . . . sul on weel kül-lalt aega . . .“

Minu ei wõinud muidugi ütelda, et aasta ootamiseks piik on. Ja nii leppisime waitides kokku, et asjast alles siis pikemalt räägime, kui ma ju üliõpilaseks olen saanud.

Uga et mu saladus ju ülbiselt tuttawaks saanud, siis kadus kõik wõlutuwus, ja kui ma põhjalikumalt hakkasin järele mõtlema, oli mul weidi häbiigi. Olin walmistanud ennast wõitluse ja wastupaneku wastu ja nüüd oli see kõik luhta läinud. Ka see piinas mind, et isa minu üle wahest oma siidames naeris ja minu liig lapsiku leidis olewat.

Marie't ma enam ei näinud; ta ei tulnud ka enam meile ja mina ei julemid tema juurde minna. Paar nädalat hiljem läksin linna kooli.

Kui ma järgmisel suwel Helsingist, üliõpi-lasemüits peas, taqasti tulin, ei olnud mu möö-dunud aasta kawatustest enam juttugi. Seegi ei awaldanud mu peale iseäralist mõju, kui kuulsin, et Marie wahel ajal juba mehele läinud.

Uga mu suwine unenägu ei ole mu mäles-tusest ometi ial täitsa kustunud. Marie ja ta mees elasid tee ääres wäikeses üteis popsidena. Reaagegu igakord, kui seal mööda sõitsin, nä-gin ta walget nägu läbi madala akna. Naistis, nagu oleks ta iga aastaga jäänud lahjemaks. Ja igakord tormas kari linajuukselisi tütar-lapsi üti lahtisest uksest õuewarawa ette mööda-sõitjaid filmitsema.

Kuulsin, et nad kehwad olid, ja mu siida-messe asus kaasturne, minu siidamesse, kes ma ilusas wedruwanfris sõitsin. Ühtlasi tund-sin kaastuudnuust isene ja oma elu wastu.

Mõnikord mõtlen weel, kui mu suwine unenägu oleks täide läinud ja ma kõik töö-tused oleksin pidanud, mis Mariele ütis olin annud, siis oleks minust, wõib olla, saanud wirt talupoeg, tubli põllumees, kuna ma nüüd . . . noh — ei midagi sellest, mis mi-nust oleks wõinud saada wõi oleks pidanud saama!

Kerjused.

Ungari kirjanik Desider Kosztolányi.

Siin haige lapse kahwatus küll peitub mu lauludes, mis sinu juurde poewad kõik nuttes, wäsinult, et hing ju heitub.

Üks nendest sinu kleiti peidab pale, su silmist teised armu, heldust loewad — su jalge ette lastes põrandale.

Üksainus neist kuid wahib eemal argelt — ööd üheksa ju nutnud eksil tema ja rännand mööda külma ilma wargelt.

Ta kerjata ei julge. Ainult nuukseid tal tuleb rinnust. Sina mõistad teda ja kummardad, ja suudled tema juukseid...

Tumm tunnistaja.

Daani kirjanik Holger Drachmann.

Kui lootusetus enesele iial oleks tööstuspatendi võtnud, et mõne omavalitsuse piirkonda elama asuda, siis oleks see vististi see randwald olnud. Kurwad liivaluited, pikad ja laiad nagu kurbtus ise; mereweest fileedakloputatud luited vastu merekallast; wraakitud teenäitajateks seal, kus teed ei olegi; wahetpidamata närwiliselt kõikum kajakas, elustushendina, igawesed wihmawalingud muutlikust taewast, mis päewa jooksul sama tihti nuttis kui põdur laps, siin ja seal liiwaküngaste wahel mõned majakesed ja onnid wõimatu wiletsas seisukorras; karjamaanimelised maalapikesed ühe lehma ja kahe lambaga, kes wõimatud lahjad; hapukas wõi üsna hapu hais liivaluitede wahel seiswast weest — ja kui siis liivaluudetest läbi jõuti tasasele mererannale, siis walitses siin igawene lainetemõll, mis üle kaljurahude wahetumalt weeres esile, mihisez ja hinge tõmbas nagu inimene, kes liig ruttu käinud ja midagi jutustada tahab, mingisugust õige kõhust lugu — Mõhaldalt: kes tahab tuua kohe teadet; aga ta ei jõua nii kõneledda; on midagi, mis teda tagasi hoiab. Ja ta jõllitab silmi, ja ohkab ja oigab: Na. . . aa. . . mu jumal! mu jumal!

Wanker oli wedrudeta — muidugi; aga lai wankrikorw rippus nahkrihma otsas, ja sees oli ruumi maatohtriks ja mulle. Seal oli hästi ruumi, ja meie õlad ning wõtthüürid puutusid tihti kokku, nagu see wankriõidul harilikult ikka juhtub.

„Wabandage. . . ah, wabandage. . . see on ometi . . .“

Ja siis pidime naeratama, jäime aga kohe jälle kõhiseks. Ja siis tahtsime piibud uuesti põlema panna.

Põõrasime parajasti alla ranna poole, ja ma unustasin piibu tõesti põlema panemata, tohter aga ei lasnud ennaft ehitada.

„Teie ei ole sellega harjunud,“ ütles ta ja lõi piibule jälle kaane peale. — „Jah ma ütlen, siin on kurb elu, eriti sügispäewadel. Aga kes peaaegu iga päew seda teed käib — tihti wõselgi — see — kustus juba jälle ära — pops, pops, pops — see — te mõistate — harjumus on pool loomu — ja pealegi — ei ole midagi, mille vastu inimene lõpuks wõimats ei jää!“

„Kas olete iial laewa kadumist näinud? — ise oma silmadega?“ küsis mina.

„Määratumalt! See tähendab — hml õigust selda — olen peaaegu alati alles hüljem siina jõudnud — surmuid üle waatama ja nii edasi.“

„Jah, mina ka!“ wastasin mina.

Õõitsime waitides edasi. Waesed hobused tirisid wankert läbi liiwa edasi; kutsjar pekjis neid, ilma et midagi oleks ütelnud. Mulle tuli meelde, et ta seda sama tagajarjega ka mitte ei oleks tarwitsenud teha, aga ma ei leidnud parajaid sõnu; olin rõhutud, rusutud, tumm ja kannataw kõige pealt tumm, wahese kõnega. Ja igawesti lõputasid lained vastu liiwa kummalise liibihingeliise häälega, mis liivaluudet hawaitusze kadus. Me õõitsime nagu maataja wajunud furnuaeda möõda ja teisel pool sejis meri oma igawesti muutmatu ahastusega: „Na — mu Jumal — mu Jumal!“

„Mõh, kas selle aine kallal töötate?“ küsis doktor.

„Misjuguze aine kallal?“

„Randumised!“

„Wõle, nagu juba ütlesin, randumist weel näinud, ja Teie ka mitte, muidu wõtksite mulle mõnda niisugust jutustada!“

„Midagi pole sellest kergem! Olen neil neljal aastal sellest juba küllalt kuulnud — räägitakse ju a in u l t sellest. Mängitakse kaarta ja räägitakse randumiteft. Näituseks wiimne lugu. . .“

Hobused olid seisma jäänud. Nad pidid hinge tõmbama. Wiimne wihmawaling oli meist üle läinud ja me olime piibud tasku pannud. Meri oli hakanud tõusma; ta ei oiganud enam, ta k i s e n d a s mulle midagi waljusti, kuid mina ei saanud sellest aru. Läbi liivaluudet, kraawidest wälja, just wankri ees, tuli üks mees, kel nõõrirõngas õladel. Kui hobused seisma jäid, jäi meeski seisma. Oli pikk, lahja, tugew mees, pisut ettepoole kükatus, nagu see randahwa juures wilumuseks on saanud. Siis läks ta üsna mere kärke, rullis nõõrid lahti ja waltis wälja kõrgetele woogudele, nagu oleks ta neile midagi tahtnud ütelda — wõi nagu oleks ta kuulanud, mis nad karjusid. Siis wiskas ta nõõri wälja susistawasse wette, tõmbas ta jälle tagasi, näis kõhkawat, jooksis pisut tagasi, wiskas nõõri jälle wette ja rõhkis ise selle juures kummaltseft. Ta nägi selle mängu juures wälja nagu laps.

Mina silmitsesin teda: ta juuksed olid enim walged kui hallid, ja ometi ei olnud ta sugugi mitte raul. Ta silmitses mind ja tegi, nagu ei oleks mind olemasgi. Siis algas ta oma mängu uuesti.

"See on ju Mats!" ütles doktor. "Ja jattas enam minu poole pöördes: "Vaadake, Mats oleks õige mees Teile. Tema wiibis ühel õhtul äkki siin tühjas liivalagendikus, kui üks juur laev siin randus. Tema nägi seda draamat algusest lõpuni ja see oli tõepoolest eriti hirmus randumine. Tema oleks wõinud Teile sellest jutustada. Aga paraku..."

"Mõh, mispäraft paraku?" küüsin mina.

Doktor silmitses mind wargelt ja toppis uuesti piipu.

"Ta läks päraft seda böd hulluks — nagu näete. — Ja, küllalt kummaline, wäikimise-wõimaluse kaotas ta ka. Määkimata ta juuste wärwist; need olid waremalt tulpunafed".

"Ta läks hulluks?" küüsin ma tase.

"Jah — ja jäi keeletuks. Mististi oli tal selleks kalduwust...!" arwas doktor ja puhus suuri suitupilwi suust.

Sundijaht.

Lapi kirjanik Johan Turi*).

Svonni jooksis suuskadel metsmail, ja kaajas oli tal piik. Seal nägi ta, kuidas hundid ühest järwest üle läksid. Ja tema jäi seisma ning ootas, kuni hundid kaldade jõudsid. Ja kui hundid kaldale jõudsid, jooksis ta neile järele. Ja kui ta nähawale tuli, jooksis talle kõige suurem hunt wastu ja ta läks suure kuuse taha. Kui Swonni teda piigiga tahtis torgata, ei oodanud hunt, waid lippas minema. Kütt sai wihaseks. Ja kui kõige suurem hunt teiste wahelt läbi jooksis, jooksis kütt temale järele, nii et teisedki hundid kahela poole kõrwale kargasid. Ja kui ta neile järele jõudis, pistis ta juurele hundile piigiga. Kuid üks teine hunt, kes kõrwal seisis, kargas talle kallale ja hammustas teda põlwest. See hammustus oli nii teraw, et hambad luust läbi tungisid. Siis pistis kütt hundile noaga silma. Ta laskis lahti ja kargas kõrwale. Ja kuna teine hunt alles piigi otjas oli, siis ei julenud kütt teda lahti lasta, kartes, et mõlemad temale kallale kipuwad ja ta nii ära tapawad.

Aga ta pistis piigi wastu pööjast ja hunt rabeles ning siples seal surmawõitluses. Ja siis on kõik loomad karmed hammustama, eriti hunt, kes kõige tigemad loom on maailmas. Kuid Swonne ei lastnud lahti, enne kui nägi, et hunt jõu kaotas. Siis laskis ta tema lahti ja istus maha. Aga ta jalg jäi kangeks, nii et ennast paenutada ei lastnud, mitte kõige wähe-

matki, ta walutas nii hirmsasti, et teda wõimata oli pundutada. Ja siis uskus Swonne, et peab surema.

Aga seal liginesid kaks soomlast, kes suuskadega sama hunt taga ajasid, kuid temast kaugelt olid maha jäänud ja temast midagi ei teadnud. Ja kui nad kuulsid, et ta ühe hundi oli poolsuruaks ajanud ja minna lastanud, siis tahtsid nad sellele järele minna. Aga Swonni ei lastanud neid lahti, waid ütles.

"Kui ma siia äkki jään, siis suren siinsamas."

Müüd lubasid soomlased teda aidata, kuidas aga ostasid.

Swonni aga palus neid, hunti ära milgida. Ja kui see sündinud, palus ta neid hundi sifikon-da awada, mida nad ka tegid. Ja ta palus neid wõtta hundi sapp ja neeruraswa. Ka seda tegid soomlased. Müüd walas Swonni sappi oma haawa ja määsis neeruraswa ühes nahaga jafahaawa ümber. See wõttis walu korraga ära. Ja kui pisut aega mööduks, kadus piin ja Swonni kutsus jalga pisut paenutada. Otiotsa ei jaksanud ta seda wälja kannatada, aga aja-jooksul suutis ta jala ometi õigeks seada. Niipea kui jalg korras, katsus ta kofje suuskadel sõita ning ütles soomlastele:

"Müüd wõite küll hunti taga ajada, mina katsum koju jõuda!"

Ja Swonni läks koju.

Aga niipea kui ta kodus paikule istus ja teised talle hakkasid kohwi keetma, jäi ta jalg jällegi kangeks, nii et teised ta woodi pidid kandma. Seal lamab ta kolm nädalat, enne kui ta jälle wälja tuli. Kuid haaw jääb talle surmani. Ta elab alles ja on praegu Lapi kallas politseimikus.

*) Johan Turi, weel mõne aasta eest põhja-pöödra karjane, müüd kalamees ja hundikütt Lapimaal. Ei ole ial kooliharidust saanud, ise lugema ja kirjutama õppinud. Jutustab lihtjalt oma rahwast, tema elust ja tegewusest.

Kui mina kuningas oleksin!

Inglise kirjaniku Justin Huntly Mc. Carthy romaan.

4

Tõsiselt kummardas Tristan ja pöbras kannatlikult ümber. Oma südames tundis ta lepikku põlgust oma käskija mõtete vastu. Kui oli võimalik üht meest puua lasta, siis ei tohtinud tema arust viivitada. Tema ei olnud ial hiire ja kassi mängu poolt, lihtsam koera ja roti lugu meeldis ta maitsele enam.

Käed selja peal, pea longus, jalutas Ludwig edasi ja tagasi. Mitmesugused mõtted moogasid tal peas. Et ta seisuford raske oli, seda ta teadis; ta teadis, et teda rahvas vähe armastas, et Burgundi hertsog vägev oli ja et ta oma partiislasi palju ei võinud usaldada, kui waenlane ühe jalagi jaksas linna tõsta. Küll oli ta auahne, julge ja wapper, aga ta teadis, et neist omadustest vähe oli trooni kindlustamiseks. Tema olemuse ebauklik külj pöbras kindlasti tundmatu poole ja ta waim uuris tähti ning kristalli, et sealt walgustust leida. Nii-sugustele iseloomudele muutuvad piisajad jaatuswõimudeks, ja õhtune lugu oli kuningas ettekujutuswõimu täitsa wallanud.

Weider nadikaal, kes nii selgesti soowi awaldanud Prantsusmaa kuningaks saada, et isamaad hukkumiseft päästa, oleks iseenestest wõinud ainult kuningas kaldumust isearadustesse äritada, aga ühes unenäoga ja tähepõletaja arwamisega omas asi kuningas filmis erafordse tähenduse. Mlati seisis ta ees puhta neitsi kaju, kes ta isa hädaft päästnud, ja nüüd hakkas ta tõesti arwama ja uskuma, et sellejama ime tema juures lorida wõib jaata fantastlik riimisepp.

Kui kuningas juhulikult ülles maatas, astus palju ilusam kaju kui Villoni oma ta filmapiiri, aga see on ju aina kinnitas teda ta arwamisest.

Üks wäga ilus neiu, kel suurtsugu kõnnat, läheneb teed mööda, õitwad lilled käewarrel. Oleks kuningas Greeka muinaslugu tunnud, ta oleks tulijat wististi wõrrelnud ühe Pantheoni jumalannaga. Aga ka niijama tõusis talle noore neiu wõidurikas ilu teadwusesse ja tegi terawamaks meelepaha, mida ta tema wastu ju muidugi tundis.

See neiu, keda Thibaut de Musigny tahtis naiselks wõtta, neiu, keda kuningas himustas, neiu, keda hull luuletaja austas — misjugust oja wõis ta küll etendada komöödiast, mis kuningas mõttes ikka kindlama kaju mõttis?"

Katharine de Waucelles nägi kuningat ja teretas teda ettekirjutatud kummardusega.

"Kuhu lähete, neitsi," küsis Ludwig.

"Tema majesteedi tuinganna juurde, kes enesele käskis lillesid noppida, majesteet!" wastas neiu mõõdukalt.

"Muide mulle üks, neitsi", palus kuningas, ja neiu andis talle ühe kõige ilujama pita warrega roosi.

Kuningas wõttis roosi ja silitas sellega üle neiu roosilise näo, teda selle juures pilawalt silmitsedes.

"Teie olete ilus laps", ütles ta, "ja oleksite wõinud saada kuningas armuiseks. Hea küll, hea küll, olite ju jõe. Kas ei lofi Thibaut de Musignyht Teid?"

"Tema tõendab, et mind armastab, aga mina ütlen, et teda wihkan!"

"Tema sai eile õhtul ühes kõrtis raske haawa".

"Minult haawa, majesteet", hüüdis neiu pettumult.

Kuningas pidi südamest naerma.

"Teie mure on imestamiswäärt. Urge kartke. Tema toibub jälle, ja mõrtsukas on meie käes — tema oma karistuseft ei pääse".

Katharine astus kuningale lähemale. Ta filmad läikisid tujaselt, ta hääl tõlas ärewalt.

"Majesteet, mina ei ole selle mehe peale mitte wihane, et ta Thibaut de Musignyht haawas".

"Teie olete headus ise. Maine troonil oleks wõimatu. Üht esimest meest riigis haawata, tähendab walitjust ennast haawata. Noh, selle eest kõlgub ta!"

Neiu wärises.

"See mees ei tohi surra, majesteet! Thibaut oli äraandja, wilets kelm. . ."

Ludwigi hea tuju tõusis weelgi, aga wäliselt jäi ta tõsiseks.

"Woidke endid, mu armas, oma tunnete täit sügawust ilmutamast. Teie, naised, olete kõiksugu kaastunde allikad. Aga kui Teile selle kelmi elu kallid on, siis paluge tema pärast sõjawägede ülemjuhatajat!"

Katharine tegi põlgliku liigutuse.

"Thibaut on halastamatu", ütles ta, ja walt joon ilnuis ta näole, kui mehe peale mõtles, keda ta wihkas, ja luhtalainud katse peale, teda kõrwaldada, aga kuningas järgmist te sõnade juures pehmines see joon uuesti.

"Thibaut ei ole enam teenistuses. Katsege oma õnne tema järemlitija juures!"

Paludes kummardas neiu.

„Ja tema nimi, majesteet?“

„On krahw de Montcorbier,“ vastas kuningas. „Tema on meie kajas wõõras, aga me oleme ta oma sõdamesse wõtnud. Kindla kaitse all jõudis ta täna õõsel lõunast siia. Meie wend Provences poowitas teda mulle ja ma usun, ta teenib mind hästi, nagu ta ta naise ilu wastu ei wõi kurdiks jääda.“

Lahkesti naeratas kuningas, lüna ta ise libedasti waletas; muinasjutu nõideied tegid talle hiiglalõbu.

„Teie peate ta jutule saama.“

Kuningas wiivitas, siis nägi ta ülewal terrassi astmel tuntud kaja-habemeajaja kaju, kes aupakklikult lähemale tuli. Kuningas hõõdis:

„Olivier, kui krahw de Montcorbier aias jalutab, siis wii see daam tema jutule! Kas jaid aru?“

Nende sõnadega pööras ta jälle Katharine poole, kõdistas roosivarrega ta lõuga ja ütles:

„Ja nüüd minge, laps, et minu abikaasa, Teie kuninganna, oma roose ei tarwitseks oodata.“

Katharine kummardas sügawasti ja sammus pikkamisi paleesse wiimaid astmeid mööda üles. Ludwig waatas talle järele, kuni ta kadus, ja pööras siis elawalt oma teenri poole:

„Koh, mu hea habemeajaja, kuidas on loob Francois Willoniga?“

„Rannu täis weini, millesse unerohu segatud, mõjus õõsel wangikojas hästi, ja täna hommikul ärkas ta palees kuninglikus woodis. Siis pesti teda, aeti tal habet ja pandi ta toredasti riidesse, sellejuures teda lõhnadõidega üle wala-des. Nüüd näib ta nii muutunud wälja, et teda isegi ta parem sõber ära ei wõi tunda. Ma usun, ta ei tunne isegi ennaft enam, aga sellegipärast peab ta ennaft, nagu oleks ta eluaeg meie kajas wiibinud.“

Kuningas kõhistas naeru.

„Ma ei kahtle, et eesjel, kui ta lõwi nahasse oli roomanud, iseennast lõwits arwas. Aga kas ta siiski ei imesta?“

„Ma usun, ta on nii imestunud, et enam ei imestagi. Tema ümbrus kinnitab talle kõige kõõsemalt, et ta on Brantsu-maa sõjawäge-de ülemjuhataja. Mulle näib, ta usub und nägewat ja wõtab asja nii, kuidas see talle unes näib armas olewat.“

„Aga ära unusta“, kinnitas Ludwig, „et selle jutu juurde igal tingimisel tuleb jääda: Ta on täna õõsel Provencest siia tulnud. Keegi peale minu, sinu ja Tristani ei tohi teada saada, kes ta on. Laota kajas igal pool laiali, et ta on krahw de Montcorbier Provencest, minu wenna sõber ja nüüd minu sõber ning

nõuandja. Kuidas tead, Olivier, olen ma sinu wastu hea, samuti Tristani wastu, aga ei tema, ega sinu pea ei seisaks kindlasti kaela otjas, kui minu nali lobahimu tagajärjel ära rikutakse.“

Olivier kummardas sügawasti.

„Tristani eest ei wõi ma wastutada“, ütles ta siis, „aga enese eest. Mina oskan waitida, kui mu kohus on suud pidada.“

„Hea küll!“ ütles Ludwig. „Tristani eest wastutan ma ise. Lase mees mulle siia saata!“

Uuesti kummardades lahkus Olivier ja läks paleesse tagasi.

Järelnõtklikult nuusutas kuningas Katharine roosi, mille lõhn teda näis rahustawat, sest ta jäi, ennaft päitefest paista lastes, mõttes seisma ja tõstis oma hinge lõbuga, mida mängimine teiste inimeste eluga talle alati pakkus.

„Need mehikesed ja naisikesed panen ma oma pilli järele tantsuma, nagu rikud traadi otjas. Oleks ometi hull nali, kui Katharine oleks ära põlanud kuningas, et oma armastust kinkida kerjusele Billon puuakse selle eest üles, et ta mind pillas, aga kõigist omist narudest hoolimata näitas ta ennaft kuningana, ja nüüd peab ta kord isegi toredust ja wägewust maits-ma.“

Terrassile waadates, nägi ta Olivieri tagasi tulewat, ja arwas kofe, et see talle uue sõjawäge-de ülemjuhataja tulekut tuleb kuulutama. Olivieri taga tuli kari teenrid ja nende taga tuli nähtawale kuldbrokaadiga kaetud mees.

„Alhaa, sealt tuleb mu kõrtsilaulit“, ütles Ludwig endamisi, „ja nimelt nii toredasti ja uhkesti, nagu oleks ta purpuris sündinud.“

Kuttu kadus ta wanašse torni, kuna teised terrassitrepist alla roosiaeda tulid. Wana torni uksest seisis wäike wõre ja selle wõre tagant silmitsees kuningas nüüd tema enda poolt toime pandud etenduse järku.

Olivieril oli õigus: meister Willon oli täit-sa muutunud. Juba habemeajaja oma kunst oli ta näo nii siledaks ja ilusaks teinud ja ta juuksed nii korda seadnud, et ta wanale hulgušenäole niisama wähe jarnanes, kui kuwalguš laternawalgušele. Sellejuures oli ta riides nagu mõni sündinud prints: kešpäewa päite näis ta kuldbrokaadist ülifonnale andwat uut hiilgust; õht oli paks lõhnadest, mis ta riie-test wälja woolasid, ja isegi ilm näis ta suitsuabi-nõude ja juweelide ilust uut toredust ammutawat. Kuigi niimoodi wäljaehitatud luuletaja kimbus wõis olla, oskas ta ometi ennaft sellekohaselt üles pidada. Olivier kummardas sügawasti kuldbrokaadiga rietatud mehe ette.

„Kas on Teie ektšjelents wahest nii lahke ja puhkab siin selles roosilehtlas natuke?“ küsis ta.

Uksesti riietatud mees vaatas talle imestades otja. Tõepoolest viibis see kuldne herra ka imelikus meeleolus. Praegu oli ta peeglis puhas nägu näinud, toredasti friseeritud juustega, ja nüüd katsus ta seda kolkukõlase viia temale siamaani tuntud pesemata, kammimata ja habemetiivastega kaetud näoga. Ta silmitses oma kullasääravaid riideid ja ta mõtted tuhnisid tagasi mõteldes, wiletjas, kolkulapitid ja kirjus ülikonnas. Tema ümber seisjis pühalikud teenrid kuldannustega, ja ta piinas oma peaju, et selgusele jõuda, kuidas ta Robin Turgise „Kuusikabiit“ oli sattunud siia hiiglawasse ümbrusse. Ta pea walutas asjatult waewast, ja ta lõpetas sellepärast uurimise.

Olivier kordas oma palwet, ja wiimaks leidis Willon sõnad, aga ta hääl kõlas ta enese arust wõdralt ja rõõmsalt ja lõi waljusti, nagu kommando, talle kõrwu.

„Mina olen nii lahke ja teen kõit, mis mulle nõu annate, mu hea herra“, wastas ta, kuna ta oma südamepõhjas mõtles, kõige parem olla selle sabaratu kõnet tähele panna, sest oma olukorrale ei wõinud ta kõige parema tahtmisega aru saada.

Sabemeajaja kumardas jügowasti.

„Silmapilt pean ma Teid mõnede wäikeste riigiasjadega üllitama,“ tähendas ta selle juures.

Willon naeratas armulikult, kuna ta eneselt waikest küsis, mis teine dieti mõtleks; aga ta tundis, et targal mehel kohalik ei ole inestust ilmutada. Asjaolud olid küll wäga wõdrastawad, aga mitte sugugi pahad, ja sellepärast oli kõige targem nõu, neid naljakast küllkest waadelda.

„See pole üllitamine, suurepäane kirp“, wastas ta. „Müisugused kohused tähendawad ehtsate mehele sama palju rõõmu“.

Jälle kumardas Olivier.

„Tema majesteet arwawad wististi hiljem heaks Teid oma kõrge juuresolekuga austada“.

Jällegi jätas Willoui nagu lahusest ja jällegi leidis ta, kuidas ta uskus, sõnu, mis asja seisuorraga kõige paremini kokku jündisid. Wõib olla tundis ta enast sel imelikul unenägude maal teenrina ja kuningaga sõbrana. Wähemalt ei wõinud need tunded talle kahju teha, kui ta pühalik seltsimees neid enesestmõistetawalt näis eeldawat.

„Mati on mul kõrge heameel armast Luidwigit näha. Oleme wäga head sõbrad, tema ja mina. Inimesed wägawad talt inetuid asju, aga nad ei tunne teda; seda wõite uskuda“.

Ta tegi kõit, mis wõimalik, et oma mä-

lestuste murdosajad kokku lappida ja teada saada, kust ta sõprus kuningaga dieti pärit oleks, aga ta pea oli raske ja uimane, ja tal oli tunne, nagu inimesel, kes pimedas toas asjatumalt otseb uksetäpbrauda. Sabemeajaja hääl segas ta seesmist wõitlust.

„Kas tohime nüüd loota, et meil minna lubate, herra?“

Willoni nagu selgus; ta mõtles, et ühiosel õige mõnus on, et wõidelda meeleheitlikult selgust otjides, ja seda enam, et teenijad, nagu Francois tähele pannud, kuldannud ja peetrid olid marmorlauale asetanud. Instinkt ütles talle, et nii kallistes nõudes kahtlemata tallis ollus wõib peituda ja peabki peituma.

„Muidugi, muidugi“, kiinitas ta.

Uga kui sabemeajaja parajasti tahtis lahuda, tuli talle teine mõte; ta pidas mehe warrikast kinni ja tõmbas ta usaldawalt oma juurde.

„Wõtke weel filmapilt“, sõjisas Willon temale. „Minu hirmus mälü — Teie teate ju, misjuguft wingerpussi see mulle tihti mängib, et liig kergesti unustan. Kas ei oleks Te nii hea ja ütlete mulle kord, kes ma dieti juhustlikult olen?“

Sabemeajaja nagu ei ilmutanud vähemaltki üllatust selle igatahes ebahariliku küsimuse juures.

„Herra, Te olete krahw Montcorbier“, wastas ta tõijelt. „Jõutsite eile õõsel Provence' Pariisi, siia soowitatud Provence kuningapoolt, kes Teist wäga suurt lugu peab. Uga weel suurem on, usun ma, lugupidatus, mida Prantsusmaa kuningas Teie wastu tunneb, sest ta on Teid armulikult nimetanud Prantsusmaa sõjawägede ülemjuhatajaks. Tema majesteet soowib nimelt, et Teie seda alati meeles peaksite.“

Willon naeris, aga kõigest püüdmisest hoolimata ei kõlanud see naer ometi mitte dieti südamest tulewalt ja üsna loomulikult.

„Muidugi mõista! Müisugune rumalus minu poolt seda unustada! Nüüd ütlege mulle, hea meister Bittjalg, kas ei peaks mitte uskuma, et mehel, kel nii kõrge kohu, ka hea osa wõimu, mõju, autoriteeti jne. on?“

„Tema majesteedi armu läbi olete Teie riigis esimene mees.“

Willon hakkas kergemini hingama. Uue nagu tõotas lausa hiiglaweks muutuda.

„Tõsi, tõsi! Uga kas minu kõrgele kohale on ka taskuraha suhtes mõnusad tagajärjed?“

„Kui wõtaksite armulikult aimult oma taskusse kahtmata,“ andis Olivier nõu ja tähendas Willoni juweelidega ilustatud wõõle.

Francois pistis kae wõõ küjes rippuwasse

kotti ja võttis seal peotäie tulimägi kuldrahasid välja, mis juunikuu päike käes rõõmijasti jirasid. Rõõmsa hüüdega lastis ta rahad üheskoos teise libiseda ja silmitses nende kiirgumist ja säravust uue Miidase lõbuga. Aga esimene mõte, mis seda üllatavat rikkust nähes ta südamesse tõusis, oli täitsa omakasutaja.

„Mõõna, eht kuldrahad, armas herra, olge ometi nii lahke ja saate jalamaid keegi usaldusväärne mees peotäie nende ilusate asjakestega tšölestiinlaste kirkustesse; seal peab ta uskehoidejalt Willoni ema aadressi võtma. See on üks waene wana naine, kes rohkesti kannatab oma tühipalja ja üleannetu poja pärast. Selle juurde peab mees minema — ta elab seitsemendal korral ja on sellepärast taewale ka lähemal, nagu ta seda väärne on — ja sellele andku ta need rahad, et ta enesele selle eest mõiks osta süüa, kütteaineid ja riideid.“

Siis segane, et oma seisukorra asjus selgusele jõuda, tundis ta ometi, et see waene wana naine, keda ta nii õrnasti armastas, ka tema imeunenäku kuulaks ja ta nõidwarast oma oja pidi saama.

Aupaklikult kummardas Olivier.

„See peab kohe sündima,“ ütles ta ja pistis kuldrahad oma tasku. Siis tähendas ta wäiksele kuldkellale, mis üks teenritest lauale paigutanud, ja jätkas: „Beaks Teil weel mõni soow olema, siis tarwitsete ainult helistada.“

„Wäga hea, ma tänan Teid,“ wastas Willon pühaklikult, mille järele teenrid aupaklikult kummardades paleesse läksid.

Süningas, kes warjus kuulas, oli väga rahul, et ta käsud nii täpselt täideti, ilma et wähematki naljataju oleks nähtawale tulnud kellegi näol.

Näpka kui Willon üksi jäi, waatas ta ettewaatlikult ringi, ja ta pilk käis kõigest ümbrusest üle: palee hallidest müüridest, roosidega ilustatud terrassi astmetest ja wanast hallist tornist ta päiksetellega, kõige pealt aga lõpma-ta hulgaft ilusatest roosidest ümbruses.

Mõneks sekundiks pigistas ta filmad finni, siis ajas ta nad jälle laiali lahti, nagu oleks ta oodanud, et kõik muutub, aga kõik jäi niisuguseks, mis sugune ta oli.

Rikkwarbel läks ta üle rohu marmorist pingi juurde, mida Paani suur kuu näis warjawa — ühe Hommitumaa würtsti kingitus Lubwigile. Seal võttis Willon istet ja katsus, pead käe najale toetades, mõtteid ring mälestusi koondada.

Aga imelikul wiisil paistis eilne õhtu aas-tasjadafid kaugele olewat. Küll oli tal nagu unenäost weel meeles inetu wangikong õlgedega pörandal ja kettidega seinä küljes; ta wangiwahide tujafed näod olid tal umbtaudu weel

meeles. Üks neist oli talle kannu weini andnud ja ta oli jänuga joonud, nagu ta seda alati tegi, kuid seega kustus ka ta mälestus.

Aga mispärast oli ta wangi jattunud? Ta pea walutas, ja wiimse õõ waheldusrikasteft sünnimustest hakkasid segafed pildid tertima. Ta mälestus läks tagasi wihani, mida ta Prantsumaa alanduse üle tunnud, kui balladi ette kandis; siis tertis esile ühe ingli kuu, kes tema wastu mingifuguse mittefugugi inglilise nõudmise üles seadis, ja sellele järgnes tüli, wõitlus pimedas, mida mõned wahtide tõrwitud walgustasid. Tal oli weel meeles pael, mis talle ülewalt rõdukt wifatud; ta kahmas oma kuld-kuu taskusse, ja waata: märk oli alles, kungi selle õrn walge ja kuld kõrtfi pörandä mustufe-ga olid kottu puutunud. Siis oli järgnenud ta wangistus, käit läbi õõfiste tänawate kuni wangikojani, mida ta ei tunnud, weini maitmine, ja siis: uni — uni! . . .

Kui ta jälle meelemärkusele ärkas, lamas ta õlehunniku asemel pehmes woodis, ja pimedus, mis teda piiras, polnud wangikojä pi-medus.

Äkitselt tõmmati üks eesriie kõrwale; ruum, milles ta lamas, täitus pehme walgujega, ja see, mis ta oma ümber nägi, pani Willoni nii juurde imestusse, nagu oleksid tema ees paradisi warawad awanenud. Näüid oli ta näinud, et ta puhkas toredas woodis, peente linade ja purpurikarwa siidilwaipade wahel; woodi seifis kallis toas, mille seinu kallid maalid katfid ja mille laest kuldtähed alla sirasid; purpurikarwa eesriided katfid afnaid; mille ruudud kirjud ja wappidega ehitud; magus lõhn täitis tuba ja kaugeft kajasid õrnad kandlihäälid.

Siis oli tulnud, seda mäletas ta weel selgesti, üks pühakiku näoga mustas rides mees jama pühakikkude nägudega jaatjate seltsis ja need wõfsid tema kallal ijaaralikka asju ette: wannitafid ja parfumeerifid teda, ajasid ta habet; kammifid ta juufeid jne. Ja siis panid need mehed talle selga peene, pehme särki ja karusnahaga ilustatud, juweelidega kaunistatud riided ja muutfid huffaläinud hulguft suureks herraks, wähemalt suure herra kujuliseks.

Ja siis walgustas päike toredat söömae-ga, mis jama toredasti riidetatud ja pühakikkude meeste poolt kulla ja hõbeda peal lauale kant. Sellele oli siis järgnenud kufje wälja jalutuskaigule, ja müüd istus ta siin kõigis warwides kiirgawas ja hea lõhnaga täidetud roostias.

Willon tundis enda haige olewat peast ja südameft — waetwa läbi, millega ta oma minewikku kottu riimis.

Tal oli, nagu oleks ta lõõnud määratu jõuga puruks ühe maailma ja nagu oleks talle

nüüd ülesandeks tehtud, seda uuesti kofku lap-pida.

Imestades löi ta enesele otja ette.

„Äsja böffel olin inimlikust seltskonnast väl-jatõugatu ja maagasin wangikoja pörandal õl-geude peal — täna hommikul ärtan würstlikus woodis, ja mu teenrid nimetavad mind her-rafks. Seda isäralikku lugu wõib kolme moodi seletada: kas olen joobnud, wõi olen hull, wõi näen und. Olen ma joobnud, siis ei oska ma ial Burgundi weini Bordeaux weinist lahu-tada — kurb lugu. Teeme katset!“

Marmorilaud polnud kangel. Kuldkan-nusid oli ta wiimase hiilgaawa eine puhul tar-witanud, ja talle tuli meelde, et passiwad teen-rid talle olid ütelnud, ühes kannus olla Bur-gundi, teises Bordeaux weini.

Ta tõusis ja läks jälle tafakesi üle rohu lana juurde, wöttis ühe kuldkannu ja nuusutas selle siu kartlikult. Siis walas ta sellest wei-dike kuldspeerisje, tõstis selle ettewaatlikult suu juurde ja maitstes õige rahulikult.

„Sumala eest!“ hüüdis ta. „Weel ial ei ole Burandias paremat weini olnud!“

Ta tühjendas peetri, täitis teise teisest kan-nust ja nuusutas nina maitstes sedagi. Sälle-gi leidis ta, et weini ülihea oli.

„Niisugust pressitud lillede ekstrakti ei wõi kufagil mujal kaswada, kui ainult Bordeaux orandis! Tähendata: joobnud ma ei ole! Aga ta seda ei usu ma, et hull olen, sest siidame hõhinas tean ma kindlasti, et ma waene Francois Willon olen, wabade kunstide waranduseta ma-gister, ja mitte suuqai Krasfusmaa sõjawägede illemihutaja. Särjelistult näen und, olen „Kuusekäbi“ kaminamurgas tuffumas, pärast ütleöödud weinikannu tühjendamist, ja kõik, mis siamaani siindis, olen ainult unes näinud. Minu mäitlus Thibaut de Mussianhaa — ku-ningaas, kes wiimisel filmapilgul ilmus — need riided — teenrid — see aed — ei midagi muud kui unenägu, unenägu, unenägu! Siigemal ajal ärtan ja küllmetan pörgulikult, tunnen nalga ja olen otse wiletus isje. Aga waheajal on see jook siin ülimõnis.“

Ta tahtis parajasti weel üht peekrit weini täis walada, kui ta jalaade ette mingisugune wari langes ja tema ees seisis Olivier le Dain, kes näidunes wiibiwale luuletajale aukartil-likult iitles:

„Teie kõrgus annawad mulle andeks, aga see on kuningas soow, et Teie nüüd mitmesugus-te manajade kohta oma kohtuotsuse teeksite.“

Willon waltis talle tarretult näkku.

„Mina? Sa siin?“

„Nii soowib ja tahab kuningas.“

„Mis wangid need on?“

„Teatud kurjategiid ja hulguised, mehed ja naised, kes äsja böffel „Kuusekäbi“ kõrtis isakeluse pealt finni nabiti.“

Särelmõttlikult silitas Willon oma lõuga. Mingisugune kindel mõte näis ta segast pead waldawat. Siin oli wõimalus asjade õiget kofkuulutuswust kindlaks teha. Uudishimuli-kult kummardas ta ettepoole ja küsis kuulnawalt habemeajajalt peaaegu fofistades:

„Ütelge mulle, on's meister Francois Wil-lon, luuletaja ja hulgas, see päewawaras ja nadifael, ka nende hulgas?“

Olivier naeratas niisuguse mehe näoga, kes harjunud on suurte herrade tujudega ar-westama.

„Teie ekstjellents armastawad naljatada. Kas pean wangid tulla lastma?“

„Kas wõin nendega nii talitada, kuidas ise tahan?“

„Kust nii, kuidas soowite. Nii on see ku-ninga tahtmine.“

Alitustes uuele imestamiswäärilisele seisu-forrale, nõjatas Willon tagasi. Ta oli juba nii mõndaagi kummalist unenägu näinud, aga nii haruldast kui nüüd, weel mitte.

„Waras on kõige parem wargapiitidja,“ filosofoeris ta endamisi. „See küll, siis tooge nad ette!“

Kummardades kadus Olivier roofitaku, kust ta tulnud. Kui ta lahkus, löi Willon ene-fese kõwasti wastu otsaesist, nagu oleks ta loot-nud sel kombel jälle oma wiit meelt kofku faada.

„Ah, mu waene pea!“ oigas ta. „Olen ma ülewal, wõi magan? Misugune wastolu!“

Wastikuse tunne aukartiliku alama wastu tärkas ta siidames.

„See mustas riides äraneetud mehite on äraneetud pühalik. Soowiksin teada, kas wõik-sin ta lasta otja kõmmata — ta on ju eht wõllanägu!“

Waewalt oli ta selle sõbraliku mõtte saanud, kui kuuldawale tuli sammude müdin ja sõja-riistade kõlin. Pölee poolt külljest saatis wäike sõdurite salt salga wangistatud mehi ja naisi roofitaeda. Wiibimata tundis Willon nendes ära oma armsad sõbrad „Kuusekäbit“. Sõdu-rite ees maris kena ohwitser, õige kajaohwit-ser, pool siidi, pool terast, pool narri, pool sõ-jameest, kes ainult oma ülesandega tegemist te-gi ja kõik oma mõtted sellele loondas. Luule-taja tundis teda, sest tema oliigi see „walge ja punane“ herra, kes Katharinet saatis, kui Wil-lon neiu estimest korda nägi, ja kes, nagu ta seda Katharine enese juust kuulnud, nime kandis Noel de Solys.

„Nukupea, kes minu daami õngitses,“ pa-

handas Francois. „See nadi rikub mu terve unenäo.“

Willon tundis oma mängufeltiliste vastu sügavat kaastundmust ja walge-punase ohwitseri vastu sügavat wastikust. Ta sõbrad nägid olewat nii rõhutatud, murelikud ja wiletsad, kuna Noel eneseimestusse ja iseenesega rahulolemisesse uppus, mis Willoni üdant saatuse ülekohtu vastu kibeda meelepahaga täitis.

„Kui wiletsad ja mustad mu waesed sõbrad wälja näewad,“ mõtles ta, kuna sõdurid oma wangid tema ette ritta seadsid ja nende roojiline kästija kenasti ette astus ja Willoni tereatas, temale ihhlasti nimekirja ära andes.

„Herra,“ teatas ta aupakkikult, „sina on nende sõlindude nimed üles tähendatud.“

Willon mõttis paberi ja waatas noorele mehele kindlasti filma.

„Kas oleme üksteist waremalt juba näinud?“ küsis ta.

„Paraku ei,“ wastas ohwitser. „Teie eeskellents ilmus ju meie kotta kui uus komeet. Teie peate meie daamide lõbuks meile Brovencist palju jutustama.“

Weel ifka filmitšes Willon teda tõsiselt, ka siis weel, kui ta küsis:

„Messiire Noel, kui meil kahol, Teil ja minul, kogemata lust oleks siit aiast üht ja sedasama rooji noppida — kumb meist kahest oleks küll mõitja?“

Armastuswäärilise narri mõistus ei wastanud seifukorrale, vähemalt kinnitas ta:

„Ma ei saa Teist aru!“

Willon kehitas õlgu.

Sis istus ta jälle pingile, waatas paberile ja kästis:

„Laste ette astuda Rene de Montigny!“

Ta oli weendumusele jõudnud, et ta ometi mitte unenäo effikäikudes ei ränuanud, waid et kõik tõesti tõsi oli, olgugi, et ta ei tea mis põhjusel enda nägi olewat tõstetud hiilgawasse, wõimurikkasse seifukorda.

„See narr pole mind ära tundnud, see on kindel; wahest juhtub mu raudsõjatega sedasama,“ mõtles ta, kuna Rene, kes sõdurite poolt ette liikati, tema ees wäljakutsuwal, trostitwal näol seisis.

Õskjade kummalisest käigust huwitatud, kummardas ta wähe ettepoole.

„Sina oled?“ küsis ta.

Lusafelt wastas Montigny:

„Rene de Montigny, suurtõugu sugukonnast, aga rastustesse sattunud.“

„Nga mitte sinu süü läbi — muidugi!“

„Kuidas Teie kõrgus dieti tähendawad — mitte minu süü läbi. Olen waene, aga — tänu taewale — aus!“

See märkus, mis kõigi juuresolijate kajuks õeldud, wõeti walju naeruga wastu.

Willon kahmas sellest kinni.

„Kustsaadik?“ küsis ta. „Kas tänasest ööst saadik?“

„Ma ei mõista, mis Teie kõrgus arwawad.“

„Kui Jason Kolchises oma põldu haris, külvas ta lendawa mao hambaid ja lõikas sõjamehi. Mis istutafid sina oma aeda, herra de Montigny?“

Üllatatult waatas Rene üles, aga wastust ei lasknud ta kawa oodata:

„Peapsaid.“

Nga Willon raputas pead.

„Noole. Meister Rene, Burgundia noole, wäga kahjulik juurwili. Waata ette. See on kakkune taim ja wõiks aedniku kergesti ära kihwitada. Mine!“

Suwestusest kange, wastis Rene rääkija peale. Ta kõige kallim jaladus oli sellele tuttaw! Siinest korda julges ta wägewale herrale nätku waadata, ja Willon andis pilgu wäljakutsuwalt edasi. Nga Montigny filmades polnud vähemakti aratundmist märgata. Ta ei leidnud midagi ühist selle hiilgawa herra wahel, kes teda üle kuulas, ja kattenud riinsepa wahel, kelle seltsis ta nii mõneqi kena päewa üle elanud, ja lähemal filmapilgul kummardas ta aukartlikult.

„Kui Teie arm lubaks,“ palus ta palweli-kult wäljasirutatud käel.

„Mine!“ kordas kare Willon, ja wastupanija Willon tiriti wanale kohale tagasi, kuna Willon järquisel nime, Guy Tabarie, luges.

Waherajal oli waimukas Willon olukorra weidruselt aru saanud ja nüüd weendumud, et tal teiste poolt, kes vähem osawad ja vähema terawmeelsusega, enam aratundmist karta ei olnud. Küll oli ta oma pekatte pikke wolte kahel pool seks tarwitanud, et oma nägu osaltki warjata, aga nüüd tundis ta enda ilma selletagi kindla olewat.

Guy Tabarie etendas wiletsat mängu, kui ta, sõdurite poolt hooga liitatult, üle murn wanikus ja nagu wabisew lihatonny oma endise sõbra ette põlwili wajus. Wärisedes ja wabisedes põlwitas see punane, paks mees arwatawa sõjawägede ülemjuhataja ees ja palus armu. Wajul pilgul filmitšes teda Willon, kes ainult waewaga suutis tagasi hoida naeru.

„Luled sina puhaste kätega?“ küsis ta.

Guy sirutas käed wälja nagu foolipois, kellest küsitakse, kas ta ennast ka seebiga on pesennud, ja kogeles kohmetult:

„Niisugune wiisakas pois, armulifem herera, kui waewalt keegi teine, kes katsumud on ihu ja hinge koos hoida teel, fitfal teel, mis . . .“

Siin hüüdis Willon talle wahela:

„... mis wangikotta wiib, meister Tabarie!“

Guy raswatoldid wärisefid haledas protestis:

„Ei, ei! Minus elab Jumala kartus nii tugevasti kui waewalt kellegis teises mehes siin Pariisis!“

Willon kummardas pisut alla oma ohwri poole ja fosistas talle kõwa:

„Tunned ja Saint Maturini kirikut, Tabarie?“

Tabarie wäiksed seafilmad läksid kohtunud imestuses suureks ja ta kogeles:

„Ei, mitte sugugi, kõrgus!“

Uga sellejuures ilmutas ta imestust, mis juba iseenest ülestunnistamist tähendas.

Targa näoga wangutas Willon pead.

„Meister Tabarie, meister Tabarie, ju mälestus jätab ju hädasse! Alles märtsikuu keskelt tungijid ja jõel sellesse kirikusse ja rõõwifid altarilt kuldplaadi. Jumalakartus ei ole sinus kuigi suur!“

Nagu oleks ta nõia sõnu kuulnud — Tabarie ei oleks wõinud imestawamat nagu teha.

„Kõik pühad!“ hüüdis ta. „See sõjawägede ülemjuhataja on piisti saatan! Herra, mind on wõrgutatud! Herra, ma ei olnud iifsi, ma — ma —“

Willon ei tahtnud kellega pikemalt rääkida. Ta andis märku. Üks sõdur rebis raswatombu jälle jalule ja saatis mehe, kes wahetpidamata wabandusi pomises, ta kohale jälle tagasi.

Müüd hüüdis Willon ühtlasi kaks nime, ja Colin de Coyleaug ning Casin Cholet liitati ette.

Willon astus mõlema kelni wahela ja silmitses nende nägu, kus filmakirjalik alluwus ja otsekohene hirm peegeldus.

„Kas te olete head kodanikud, mehed?“ küsis ta.

Colin wastas:

„Mul oleks häbi ennast kiita, aga oma sõbrast wõin awalikult rääkida, ja ma seletan, et kuningal ustawamat alamat ja Pariisil rahulikumat kodanikku ei ole kui siin see Casin Cholet.“

Nende sõnadega wiskas ta sellele musufätt, mille peale see lahke naeratuslega ja weel lahke mate sõnadega wastas:

„Kuigi mul mõned pikikesed headkiiljed wõiwad olla, ometi wõin nende eest tänu anda ainult selle herra eeskujule. Pimedast peast ja alandlikult olen ennast temast juhtida lastanud. Waata Colin de Coyleaug peale ja õpi, olen ütelnud.“

Ule Willoni pilgutafid mõlemad üksteisele

filmi, lootes, et nende wastastifime kiitus suure herra peale oma mõju awaldamata ei jäta.

Willon aga naeratas.

„Teie olete siis wooruses ja puhtuses otje Skastor ja Bollux. Kas teil siis enam meeles ei ole see noor neiu, kelle te wiimasel waitlateisipäewal ära warastafite, „paksu Grete“ juures wangis hoidjite ja alles lunastusraha wastu wabastafite?“

Mõju, mis need sõnad kelni peale awaldafid, oli üllataw. See jälk tegu tuli neile jälle meelde, ja nad wärisefid mõtte juures, et see teatawaks oli saanud. Minjal filmapilgul oli ettepeegeldatud sõprus wiimse sidemeni kadunud, ja haukuwate koerte wihaga wirutafid nad üksteisele wastastifku süüdistusi ja pealekaetusi näkku.

„See oli Colini naeratus!“

„See oli Casini tükk!“

„Ma kahetsefin seda wäga!“

„Mul polnud sellega midagi tegemist!“

Kõike auhartust ülemuse eest unustades, hakkafid nad üle oma kohtuniku isiku üksteist tuupima ja olid ju walmis päris korralikku katelust toime panema, kui Willon asja lõpetas ja nad oma kohtadele lastkis tagasi wiia.

Müüd oli üksainus weel järele — Jehan le Loup, kes waheliti pandud katel ja longu lastud peaga oma seltsimeeste tüli silmitses.

Willon andis märku.

Mees toodi ette.

Willon patjutas talle õlale.

„Wangi jaoks näib sul õige hea julgus olewat“, lähendas ta.

Wõimukandja lahke allalaskmine julgustas kelmi, ja ta wastas jultunult:

„Hea siidametunnistus hoiab mu piisti!“

Weel jäi Willoni nägu lahkeks, kui ta järgmise küsimuse esitas, aga nii tasafesi, et seda ainult Jehani kõrw kuulis:

„Mõomustame seda kuuldes! Mil wiisil lõpetas siis Thevenin Benfete oma elu?“

Silmapilgu tufatas Jehan le Loupi nägu, aga siis surus ta sõrmed kõwasti kokku, ja tal läks korda oma üle walitseda, nii et rahulikult wõis wastata:

„Kust peaksin mina seda teadma, herra?“

Willon astus talle lähemale ja ütles weel teiseini:

„Kes wõiks seda sinust paremini teada? Suur tüli kaardimängu juures, ägedad sõnnud, kahmamine raha järele, ümberliikatud laud, kustutatud küünal, piste pimedas, oigamine ja — Thevenin Benfete oli läinud. Sina oma oda roostetada ei lase.“

Jehani hall nägu muutus weel hallimaks ja inetumaks, aga ta jäi rahulikuks.

„Herra, ma armastasin teda kui wenda.“

„Nah, nagu Rain oma wenda „Labelit“, ütles Willon ja andis märku, et Jehan jälle teiste juurde tagasi wiidaks.

See sündis.

Siamaani oli asi Willonile palju nalja tetnud. Ta oli läbu tunnud sõprade hirmust ja neid siidamelusti järele üllatanud. Kui ta pill niid tüdrukutesalga peale langes, kes Baani kaju jalal nagu hirmunud linukesed ootafid, sai talle selgeks, et raskem ülesanne tal alles ees seisis. Ta kutsus Noeli oma juurde ja kästis:

„Looge sealt need neli daami ette!“

„Daami, mesfiire? Need neli lipakat?“

„Need on naised, armas pealik, ja meie oleme suurtfugu mehed, wõi peakfime seda wähemalt olema, ja sellepärast peame nendega seljärele ümber käima“, noomis Willon.

Mesfiire Noeli oli tufane ja ta käsi kahmas mööga juurde. Rähemal pilgul sai ta aga aru, kui jöle oleks nii fuure herraga tülli minna, ja leppis sellega, et ainult õlgu kehitateks küfis:

„Ja see kergats, kel meheriided seljas?“

„Tema jätke filmapilguks weel rahule.“

Ja niid astufid Noeli märguande peale neli tüdrukut mahalöödud filmi lähemale, kuna Huguette, lafsalt kujule toetudes, üksi jäi ja teisi heatujulise pilguga filmittes.

Kui tüdrukud juft ta ees seifid, ütles Willon:

„Noh, noored daamid, mis äri te oieti ajate, et niifugufesse seifuforda olete jattunud?“

Jehanneton tegi kniffu:

„Teen müfte kiwri woodriks.“

Ruttu järgnes Szabeau:

„Olen pilfikuduja — aus käsitöö.“

Järgmine oli Blanche:

„Olen tuhwlitegija.“

Denise lõpetas:

„Ja mina olen findategija.“

Üleannetus naeris Willoni filmis.

„Üks sama hea kui teine! Kuid, sõnatene nelja filma all!“

Ja reaft fofistas ta igale noorele neiuks kõrwa midagi, mille üle igauks neift imestas, tagasi kohkus, punastas ja naeris.

On wäga kahetsemisewäärt, et järeilmale pole teatatud, mis luuletaja igauhele neift ütles. On ainult teada, et ta neid wäga selgesti tundis ja nende saladufi teadis, milleft nad uskusid, et nad seda ükfi teawad.

Uga tõde on, et neid pead kofku pilksid, nagu warblafed ja ärewalt üksteifele ütlesid:

„See herra on päris nõid! Mõtlege ometi, ta ütleb . . .“ — „Ei, misfugune inel! Tema teab . . .!“ — „Kunulge ometi! Mulle jutustas ta . . .!“ — „Kas teate, mis ta mulle ütles?“

Ja nad fofistasid üksteifele, mis Willon kellegile neift ütelnud, kuni see neid ise segas:

„Naised, naised, maailm on waestele pagana paha paik! Wõikfin teile pidada pika jutufse teie jöleduse ja patu üle, aga sõnad suurewad mul fuhu. Siin on kulbraha igauhele. Niid minge ja noppige enestele fiit igauks üks roos — minu roofidest, ja wiige nad kofju, see tähendab, sinna, mida te, Sumal parafu, oma koduks kutsute.“

Jehanneton hüüdis üllatatult:

„Eiis oleme wabad?“

Kurtwalt wastas Willon:

„Wabad? Waefed lapsed, teiefugufed ei ole iial wabad. Minge ja paluge Sumalat, et tema teie tiitarde pärast mehi parandaks!“

Ta wäljafirutatud käed olid kulbraha täis, aga tühjenefid ruttu, kui ahned tüdrukud nende kallale tormasid. Eiis lahkusid nad õnnelikult tänades ja kadufid warsti roofiaia käikudesse.

Niud pööras Willon jälle meeswanigide poole, kes ta tegewuft kartlikult olid filmittes, mitte teades ega aimates, mis faatus neid ootas.

„Mis puhtub neisfe meestesse“, ütles ta Noelile, „fiis laske nad minna, fuhu ise tahawad, aga enne andke neile süüa ja juua ja kotitais raha.“

Need sõnad mõjusid ühtwiifi halwawalt nii kelmidel kui Noeli peale, ainult et nad efimes-tele meeldisid ja teises pahameelt äratafid.

Noeli filmift paistis see põlgatus, mida ta sõnades ei julenud wäljendada.

Meheed tormasid Willoni juurde ja wiistasid ta tänufõnadega üle.

„Sumal kaitsku Teid, armuline herra!“

„Uagu kawa sõjawägede ülemjuhataja!“

„Wäga haruldane herra!“

„Teie ekstfellentis on suurepärawane ekstfel- lentis!“

Willon tõrjus nad tagasi ja ütles:

„Minge oma teed ja kandke — kui see wõimalik on — hoolt, et see tee teil parem oleks!“

Sõnfates ja tantfides rõõmu pärawat tawol- tasid nad kofbe lahkesti antud luba ja kadufid samuti roofiaia käikudesse, kust nad naisterah- wad wälja otksid ja fiis nende seltsis Pariisfi labürinti jälle tagasi läksid.

(Järgneb.)

Hindmõistatus

Nr. 12.

Suure ruudu väikestesse ruudukestesse tulewad alamal antud tähtedest kuus sõna kokku seada, mille ülemisest reast lorida mööda alla poole lugedes järgmine tähendus on: 1) Üks Türgimaa võimumees. 2) Inimeste kogu nimi. 3) Üks Eestimaa jõgi. 4) Üks laulik koduloom. 5) Üks endine Sassa väejuhataja. 6) Üks kodumaa metsloom.

Õsttavate sõnade kottuseadmiseks on järgmised tähed tarvitatavad: 8a, 1b, 3e, 1h, 1i, 2k, 3l, 3m, 2n, 1o, 3r, 4s, 2t, 1u, 1w.

On kõik õsttavad sõnad õigesti ruutudesse ära mahutatud, siis ilmutavad tärnikestega äramärgitud ruutudes seisvad tähed, alt reast pahemalt poolt peale kuni ülesse parema poolse nurka lõpetades, ühe Tallinnas ilmuva ajakirja nime.

Lahendused tulevad saata „Romaani“ talitusele (Tallinn, postkast 199) kuni 15. juulini s. a. Õigete lahenduste saatjate nimed avaldatakse „Romaanis“ nr. 15 ja loositakse nende vahel välja 3 eksemplaari August Gailiti romaani „Muinasmaa“. „Romaani“ talitus.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 9.

Noa, tui, õlipuu leht.

Õiged seletusi saatsid:

Tallinnast: R. Alber, A. Jõekallas, L. Ivanov, Elmar Kaarna, P. Ka-ja, Emilie Masing, E. Maa-
sitamäe, Elmar Nipmann, E. Kenwalz, Joh. Nu-
tom, Gustav Põhla, U. Pullmann, A. Ruhn, S. Tõ-
nisson, Ulrich Wos, R. Weismann.

Lartust: A. Klausen.

Lapalt: Reinhold Baumann, Arthur Siblik.

Hömmelt: Elmar Edel, R. Wendt.

Radrinast: Evi Siit.

Rakkest: Alberg.

Reist said R. Alber, A. Klausen ja R. Wendt lu-
batud võidud.

„Romaani“ talitusele — Tallinn, Riguliste tän. 16.

Hindmõistatuse nr. 12 lahendus on järgmine:

Lahendaja nimi ja täielik aadress:

Koguge taimede rahwapäraseid nimesid!

Taimedeilm on wallanud alati inimesi. Ühed taimed on arstirohuks, wähendades valu ja waewa, teised pakuwad filmale ilu ja wärwide waheldust. Sellepärast andis inimene neile kõigile nimesed, et ta wõiks kõnelda omasugustega ühest wõi teisest tema tähelepanu äratanud taimest. Rohkem-ajinewail taimil on igal pool nimetus, mis wahest küll lähed täiesti lahku oma naabritelhelfonna nimest, sest seal wõis waadata eelmise taime peale teisest seisukohast.

Neid rahwapäraseid taimede nimesid on tarwis koguda, et selgitada nime tekkimislugu. Nõndanimestatud teaduslik nimestik on meil juba olemas („*Rodumaa taimed*“ I. Tartus 1918), kuid taimenimedega on seotud palju asjaolusid, mis laeßid walgust heita endisesse tarwitamisje ja waatekohtadele, mille mõjul artud taimele nimi. Ka on ka-

watus wälja anda edaspidi Eesti taimestiku nimestik, kus oleßid tähendatud kõik rahwasuus tuntud nimesed.

Sellepärast palun kõiki asjast huwitatuid ja rahwateelsete nimesed tundjaid taime nimetusi mulle saatma järgmise aadressi all: Tartu, „*Looduse*“ toimetus, G. Wilberg. Soowitan on, et eestikeelsele nimetusele lisataks juurde wastaw ladina, jama wõi wenekeelse nimi, wõi jälle kuwatatud taim. Taimede määramise juures wõib muuseas abiks olla käsiraamat: G. Wilberg, Eesti taimestik koolidele, Tartus 1922.

Seni on saatuud rahwateelsete nimetusi õpetaja L. Dekar Wiljandist 30 nimetust ja Haapsalu seminaraari õpilane W. Pao 106 liigi kohta 248 rahwateelset nimetust, enamasti Hiiumaalt ja Haapsalü ümbrusest. G. Wilberg.

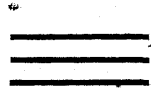
«Romaan'i» tellimishinnad on järgmised:

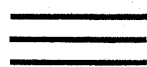
1923 aasta peale (24 Nr.)	M. 750.-
1/2 aastat (2 Nr.)	M. 400.-
1/4 „ (6 Nr.)	M. 225.-
kuu peale (2 Nr.)	M. 80.-
Üksiknumber	M. 40.-

Tellige weel täna kohalikust postkontorist ilma iga lisamaksuta

ajakiri „ROMAAN”

Ajakiri „ROMAAN“

jõuab varsti oma teise aastakäigu keskpaika. Puudub veel ainult kaks numbrit.

Ja meie lugejad on weelgi kindlamale arwamisele jõudnud, et „ROMAAN“ tõesti kõige paremat ning rahwalikumat on osanud pakkuda, mis ilma rahwaste kirjanduses olemas.

Kausti-kaustalt on koondatud kogu mitmekesine maailm, nüüdisaegne ja muine, romaanides, jutustustes, kirjeldustes ja luues. Nali ja tõde, mõte ja tunne, rõõm ja ahastus — kõik seisab siin reas.

Kes omale „ROMAAN“i aasta lõpul kokku kõidab, saab omale kui ka perekonnale wäärtusliku alguse raamatukoguks — koguks, kus ükski lehekülge ei wanane.

Ja missuguse hinnaga — 750.— marka.

Seejuures peetagu meeles, et „ROMAAN“ annab aastas oma 24 numbris (à 32 lhk.) kokku 768 suurt lehekülge peenelt trükitud lugemist.

Iga lehekülge seisab koos keskmiselt 116 reast, s. o. aasta jooksul saab lugeja ligemale 90.000 rida, mis meie poolt rida-realt tuleb osta.

Sellest ridade-arwust wõiks omakord teha ligi 3600 harilikku raamatulehekülge à 25 rida, ning neist lehekülgedest saaks 60 meie harilikku juturaamatut, meie raamatuturu hariliku hinnaga igaüks à 60 marka.

Sellega tähendab ajakiri „ROMAAN“i lugemine aasta jooksul ligi 3000 marga kokkuhoidmist.

Selle meie odawuse aluseks on ainuüksi meie suur läbimüük.

Kes sellest ajakirja „ROMAAN“ teenest wääriliselt oskab lugu pidada, soovitab meie ajakirja kogu oma tutwuskonnas, et meid meie rahwalikul teel toetada.

Tellimised palume ära anda lähemas postkontoris, kus nad ilma iga lisamaksuta wastu wõetakse ja kohe edasi saadetakse.

Seega loodame eriti just poole aasta wahetuseks.

Sügawas austuses

Kirjastus „ARENG“ Tallinn,
Nigulliste tän. 16. Tel. 26-46.

KOKK

on kõige parem
taimewõi — lauawõi,
ja sisaldab üle 85% rasva ollusi,
seega niisama toitev kui koorewõi,
viimasest aga poole odavam.

Proovige ise „Kokka“ ja otsustage siis.

„Kokk“ on saadaval igas kaupluses
Tallinnas, teistes Eesti linnades ja alewites.

„Koka“ tehas valmistab peale selle:

Pagaritele ja köögi jaoks (praadimiseks ning
küpsetamiseks) Eesti Kokowari, üle 90% raswaollusi.

Shokolaadi- ja kondiitriäriridele — Kokoswõid
doppelträffineeritud.

Aadress: TALLINN, Allika tän. nr. 10.

===== Kõnetraat 25-26. =====

Shokolaad Kausmann & Ko. Kompwekid

Shweitsi
Pfiima
Dessert
Noisette
Silva
Mignon
Vanille
Kalw jne.

Casée

Shokolaadi
Karbi
(shokolaadi)
Paberi
Dessert
Karamell
Monpensier
Marmelaad
Pastilla jne.

Tallinn, Narwa maantee nr. 32